

[Udenrigsministeren.]

gældende med hensyn til balancen imellem erhvervene. Et tidligere forslag fra regeringens side, som ikke nød alt for stor velvilje — tør jeg vel sige — i landbruget, byggede meget klart og tydeligt på dette principielle ligestillingssynspunkt for de forskellige erhvervsgræne herhjemme. Det forslag, vi nu kommer med, bæres af den samme hovedtanke, men er udformet på en noget anden måde. Og jeg tror ikke, man kan behandle problemerne uniformt, selv om der er tale om en faktisk og formel ligestilling.

Til hr. Aksel Larsen har jeg ikke mange bemærkninger at gøre. Jeg er fuldt opmærksom på betydningen af det nordiske samarbejde. Når hr. Aksel Larsen med en svedisme taler om „pakeløsningen“ på det nordiske område, må jeg sige, at udgangen på Nordisk Råds møde jo blev, at hvis parterne — de forskellige, der deltager i forhandlingerne — ønsker det, er det ikke udelukket, at man kan nå frem til en såkaldt samlet løsning. Men jeg må erkende, at hvis forudsætningen for at nå en løsning på industriområdet er, at vi overhovedet ikke må røre ved landbrugsområdet, så er interessen fra dansk side meget begrænset. I forvejen er industrien ikke tilhænger af, at der skal gennemføres en toldharmonisering på nordisk grundlag. Jeg skal ikke udtale mig om, hvor velbegrundet denne modstand mod en sådan toldharmonisering er.

Hvad angår de spørgsmål, hr. Niels Westerby stillede mig, har jeg svaret på spørgsmålet om dansk initiativ i Kennedy-runden, og jeg har svaret på spørgsmålet om, hvad der menes med „senest sammen med England“. Ja, jeg har vist faktisk svaret på de fleste af de ting, hr. Niels Westerby spurgte mig om, i de bemærkninger, jeg allerede har gjort. Tilsvarende gælder for hr. Anders Andersen.

Til hr. Guldberg vil jeg gerne sige, at det var en lille smule svært for mig at følge hans mere filosofisk betonedede betragtninger, men det kan jo skyldes manglende opfattelsesevne; det vil jeg ikke bestride. Når hr. Guldberg taler om, at det ikke hedder fællesmarkedet, men Det europæiske Fællesskab, må jeg vel for den historiske sandheds skyld sige, at det hedder Det

europæiske økonomiske Fællesskab. Det kan måske også sige lidt om hele filosofien omkring tingene, at navnet er Det europæiske økonomiske Fællesskab og ikke blot Det europæiske Fællesskab. Men jeg er ikke uenig i, at det politiske er særdeles væsentligt; jeg tror, det i sidste omgang vil blive afgørende også for den stilling, man skal tage her i Danmark til vor markeds-mæssige tilknytning. Jeg har sagt til hr. Guldberg, hvad jeg mener om spørgsmålet om Danmarks markedspolitik.

Hr. Bøgholm mener, at der ikke skulle være nogen villighed i fællesmarkedet til forhandling med Danmark, før Englands forhandlinger er helt eller delvis afsluttet. Det er nyt for mig. Men hvis hr. Bøgholm har informationer, som vi ikke har rådighed over, er jeg meget interesseret i at få dem, fordi det naturligvis altid kan styrke, når vi skal til forhandlingerne i Bruxelles, at vi har det bedst mulige videnskæssige grundlag.

Bøgholm: Jeg må have udtrykt mig utydeligt. Jeg vil gerne sige til udenrigsministeren, at det, jeg mente med min udtalelse, var, at det næppe vil være muligt for Danmark at få forhandling med fællesmarkedet om optagelse på et tidspunkt, hvor forhandlingerne med England allerede var i gang; man måtte regne med, at fællesmarkedet så ville sige, at det måtte vente, indtil man var helt eller delvis færdig med forhandlingerne med England.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 40) findes i tidenden sp. 986, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1041).

Der var stillet 9 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

9 OKT. 1966

Folketingets forhandlinger. (353)

5629 25/5 66: 2. beh. af f. t. l. om uddannelse af lærere til folkeskolen m. m.

5630

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 41) findes i tidenden sp. 987, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1041).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Dupont: De to lovforslag har været genstand for en grundig udvalgsbehandling. Det må understreges, at der i udvalget og hos ministeren har været en god vilje til at nå frem til enighed om et resultat, der kunne betegne et fremskridt i forhold til loven af 1954.

Selv om lovforslaget om læreruddannelsen med de af undervisningsministeren foreslåede ændringer fremtræder på en noget anden måde end ved fremsættelsen, og selv om udvalget har bestræbt sig for at få mere progressive arbejdsformer gennemført, hersker der ikke tvivl om, at vi i løbet af forholdsvis kort tid efter 1973-74, hvor virkningen begynder at sætte sig spor, bliver nødt til at foretage nye ændringer.

Pædagogik og al undervisning er som hele samfundet underkastet udviklingens lov, en hastig og til tider eksplosiv udvikling. Det blev udvalgets opgave på én gang at tilgodese denne udvikling og at tage hensyn til såvel nuværende bygninger som apparatur og lærerkræfter, idet det såkaldte klasselærerprincip ikke endnu skønnes at kunne undværes.

Udvalget modtog for et par måneder

siden en henvendelse fra Dansk Seminarieforening, der foreslog dybtgående ændringer i § 6, der omfatter selve strukturen, og det skal ikke skjules, at denne organisations henvendelse gav udvalgets medlemmer øget mulighed for med undervisningsministeren at nå frem til et forslag, der i nogen grad imødekommer de tanker, som store dele af udvalget fandt måtte gennemføres for at opnå en effektiv læreruddannelse.

At vi endnu ikke er nået til vejs ende med reformerne skyldes tre ting, der direkte virker hæmmende og bremsende på fremskridtet.

For det første: vi har 29 seminarier spredt over det meste af landet, hvilket hæmmer en mere koncentreret udvikling; på den anden side er afstandene ikke større, end at et samarbejde må kunne etableres, også når det drejer sig om et samarbejde med universiteterne.

For det andet er apparatur og bygningskapacitet på disse seminarier højst uensartet. Både mellem de privatdrevne og de statsligt drevne indbyrdes og ikke mindst mellem de to grupper tiltrænges en ajourføring, idet de statsligt drevne seminarier på grund af hensynet til de økonomiske konjunkturer er undergivet stærkere nedskæringskrav end de private. Her melder spørgsmålet sig, om ikke det vil være rimeligt ved de statslige seminarier at ansætte tilsynsråd, der kunne være rådgivende for staten, hvad angår udbygning og specielt med hensyn til undervisningsmidlers og materialers anskaffelse.

For det tredje virker det hæmmende, at den mere avancerede undervisningsform endnu ikke er trængt igennem med sin fulde kraft. Ganske vist er den udelte skoles princip ved at trænge igennem til og med 7. klasse. Der til er vi nået i kraft af fremsynede lærere, der har ofret betydelige kræfter på videreuddannelse; her har også seminarierne øvet deres indsats ved gennemførelse af gruppeundervisning og den mere individualiserede skoleform. Men tilvalgsskolen, hvor der bliver tale om at sammenstykke og tilbyde

[Dupont.]

undervisning, som kan betyde en rigtig placering i højere uddannelser og erhverv, er vi ikke nået frem til endnu, ligesom lærerkræfterne til denne uddannelse — som til læreruddannelsen i øvrigt — endnu er for hånden i alt for lille et omfang.

Disse årsager er sammenlagt den hæmsko, der umuliggør den helt store reform. Hertil kommer, at der endnu i vide kredse hersker mange vrangforestillinger om lærergerningen. Det er f. eks. helt forkert, når også et enkelt blad inden for mit parti prøver på at diskriminere lærernes arbejdstid.

Det er mig en glæde at konstatere, at undervisningsministeren under hensyn til den drøftelse, der har været i udvalget, og den kritik, der har været i offentligheden, vedrørende en nærmere kontakt mellem seminarierne og universitetet, har foreslået en ændring i § 2, så at samarbejdet ikke udelukkes. Det henstilles til planlægningsrådet for de højere uddannelser, at det i sine overvejelser inddrager en tilnærmelse mellem universitetets uddannelse og læreruddannelsen. Som jeg fremhævede ved første behandling, er det en oplagt opgave i hvert fald for det nye universitet at foretage forsøg mellem de på Fyn placerede seminarier og Odense universitet. Det er mig ligeledes en glæde at konstatere, at et sådant samarbejde tænkes udstrakt til også at foregå i Århus og København. At bestemmelserne er flyttet fra forsøgsparagraffen til § 2 er en betydelig styrkelse.

Angående optagelse på seminarierne har undervisningsministeren erklæret sig enig i, at bestemmelserne i § 5, stk. 3, skal forstås sådan, at der ikke alene tages hensyn til eksamensresultater, men også til andre kvalifikationer, tidligere beskæftigelse og eventuelt pædagogisk arbejde.

Ifølge det oprindelige lovforslag fik Lærerstuderendes Landsråd én repræsentant i det i § 4 omtalte seminarieråd. Undervisningsministeren har indvilliget i, at der gives 2 repræsentanter til landsrådet. Selv om jeg egentlig gerne havde set, at der var blevet plads for 3, må det dog betegnes som et fremskridt, at man går frem med 100 pct.

Den foreslåede ændring af strukturparagraffen, § 6, må anses for den vigtigste, idet paragraffen på afgørende vis har ændret karakter. De første 4 grupper er fællesfag.

Under nr. 1 er opført de pædagogiske fag, pædagogik, psykologi og undervisning i praktisk skolegerning, som først foreslået. Det er dog i udvalget blevet understreget, at når fagmetodikken er henlagt til den pædagogiske faggruppe, kræver det et nært samarbejde mellem de lærere, der behandler henholdsvis de pædagogiske og de metodiske fag.

Nr. 2 omfatter nu fagene dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab. Her er således faget matematik gledet ud, ligesom gymnastik er gået over til den nye grunduddannelse i musiske fag. Kristendomskundskab skal give de studerende faglige forudsætninger for at kunne undervise i dette fag i hele folkeskolen, medens linjefaget skal omfatte foruden kristendomskundskab religionshistorie, filosofi og religiøs problemlitteratur. Det er af udvalget meget stærkt blevet understreget, at denne undervisning må gives på helt neutralt grundlag uden i nogen måde at virke missionerende.

Nr. 3 omhandler en grunduddannelse for mandlige studerende i formning samt i musik og legemsøvelser; for de kvindelige studerende er føjet håndarbejde til, dog sådan at der kun vælges 3 af fagene. Hensigten med denne grunduddannelse har for udvalget været at tilgodese de musiske fag gennem et samspil mellem en indførelse i musiske metoder og uddannelsen i pædagogik, altså de under nr. 1 og de under nr. 3 nævnte fag. Ud over dette samspil og indføring af det musiske element også i andre fag har det været drøftet, om der skulle tilføjes faget dramatik som en grunduddannelse. For ikke at udvide antallet af obligatoriske fag yderligere er man dog i udvalget gået bort fra denne tanke, idet man dog i betænkningen understreger, at metoden har stor betydning i undervisningen. Der hersker for mig ingen tvivl om, at vi her er ved et af de områder inden for de musiske fag, hvor der vil ske store fremskridt, men hvor det som i andre forhold helt er et spørgsmål om tid, idet udviklingen i sig selv vil modne tanken.

For alle fagene under nr. 3 gælder det, at de skal kvalificere til undervisning i folkeskolens yngste klasser, ligesom fagene hver for sig kan tages op som linjefag. Man har i forbindelse hermed været inde

[Dupont.]

på tanken om at give fagfolk mulighed for at undervise; her tænkes på folk fra musik-konservatorier, kunstkademi, teknisk lære-anstalt, håndværkerskoler o. s. v. Disse problemer, der fortsat er aktuelle, og som bør tilgodeses, blev af udvalget henvist til folkeskoleloven, hvor de naturligt hører hjemme.

I forbindelse med faget legemsøvelser indgår sundhedslære og færdselslære.

I nr. 4 nævnes samtid- og samfunds-orientering; det er vel egentlig ikke nogen god titel på det, som dette grundfag skal stå for; det var måske bedre at kalde det kultur- og samfundsorientering. Hoved-sigtet er her at fremme de studerendes forståelse af og interesse for problemer fra samfunds- og kulturlivet i almindelighed, og der bør i emneområdet indgå problemer i det danske og i det internationale samfund af økonomisk, social, politisk og kulturel karakter, lige så vel som der skal orienteres om den nyere litteratur.

Problemet om seksualundervisning har været drøftet, og det er herunder blevet oplyst, at seminarierådet har besluttet at søge sikret, at de lærerstuderende får en sådan undervisning i seksualhygiejne, at de er kvalificerede til at varetage seksual-undervisningen i folkeskolen.

De sidste to punkter, nr. 5 og nr. 6, der omhandler videregående uddannelse i linjefag, supplerende kursus og fællestimer, er i væsentlig grad de samme som det oprindelige forslags.

Uden at udvalget vil gå ind på en dik-tering af, hvorledes studieplaner skal fast-lægges, skal det siges, at det har været diskuteret, om der kunne gennemføres valg af 3 linjefag, men at man er standset ved 2 linjefag ud over det pædagogiske speciale.

For de pædagogiske specialer er det yderligere blevet understreget, at statens småbørnsseminarium naturligvis vil kunne optage småbørnsundervisningen som pæda-gogisk speciale, på linje med at andre seminarier kan optage f. eks. undervisningen i 8., 9. og 10. klasse eller specialundervis-ningen som specialer på det pædagogiske område.

I spørgsmålet om forældresamarbejde samt i forbindelse med problemerne ved-

rørende elevernes samarbejde med skolen er det under udvalgets forhandlinger blevet bekræftet, at den pædagogiske uddannelse også må omfatte disse felter, ikke alene for at skabe bedre forståelse mellem skole og hjem, men også for at give børnene både en fornemmelse af demokrati og en mulig-hed for at opleve demokratiet som en realitet i det daglige skolesamfund.

I konsekvens af at kristendomskundskab ikke skal være missionerende, har udvalget i forståelse med ministeren gjort undervisningen obligatorisk ved et ændringsforslag til § 7, og det understreges i betænkningen, at dette må betyde, at også lærere, der ikke står i folkekirken, herefter godt kan undervise i kristendomskundskab uden af den grund at komme i konflikt med folkeskole-lovens § 23 om de lokale myndigheders administration af loven, ligesom lærere fortsat kan ønske sig fritaget for at undervise i kristendomskundskab.

Det er af væsentlig værdi, at udvalget med henblik på den kommende admini-stration af loven, herunder specielt studie-planerne, har fremholdt nytten af, at eleverne får mulighed for en stærkere fordybelse i de fag, der har deres specielle interesse, samt at indførelse af eksamen i en række fag ikke blot sigter mod en bedømmelse af parate kundskaber, men i højere grad på bedømmelse af modenhed og evne til at arbejde selvstændigt med stoffet. Prøverne må ikke gribe ind i arbej-det, så de får tilbagevirkende indflydelse.

Det er fastslået, at undervisningens læng-de er 3 ½ — 4 år med mulighed for at kunne tilendebringe studiet på 3 år; dette bliver dog undtagelsen.

Ministeren har understreget, at det kom-mende studieplansudvalg vil blive et ganske snævert udvalg med mulighed for at til-kalde sagkyndig bistand. Udvalget er enigt med ministeren i denne tankegang. Et for stort udvalg har tendens til at fortabe sig i enkeltheder, så der ikke kommer noget positivt resultat frem.

En trindeling af læreruddannelsen har været drøftet, men udvalget er af den op-fattelse, at nu må det foreliggende lovforslag først prøves i praksis.

På en række områder har udvalget fået ministerens tilsagn om velvillig behand-ling af de ønsker, der er fremført. Det

[Dupont.]

gælder bl. a. ønskeligheden af, at de studerende ved de private seminarier fritages for den afgift, de — i modsætning til al anden uddannelse — betaler for undervisningen; også statsseminariernes elever er jo fritaget for afgift. Det er tilfredsstillende, at undervisningsministeren snarest vil prøve at foretage en lempelse, samt at der ved lovens ikrafttræden i 1969 bliver tale om en ændring af de private seminariers stilling i denne henseende.

Som der med lovforslaget om læreruddannelse har været en enig vilje til at nå frem til et resultat i udvalget, således har der også i spørgsmålet om indførelse af en højere forberedelseseksamen — HF, som denne eksamen er omdøbt til — været bred enighed om at nå frem til en løsning.

Selv om nok enkelte udvalgsmedlemmer havde ønsket en bredere adgangsvej — i parentes for manden fra ploven, værksted, kontor og fabrik — så er disse betænkkeligheder overvundet, idet der meget vel kan tænkes adgang også for folk fra det praktiske liv, så meget mere som man vil kunne tage HF uden i og for sig at bruge 2 år dertil. Det skal ikke glemmes, at der i dag går i hvert fald et års aspirantkursus forud. For at forberedelsen til seminarier ikke skal ende i en blindgyde, og for at HF heller ikke skal det, har det været udvalget meget om at gøre at få fastslået, at HF er en selvstændig, almen uddannelse, der skal ligge på et så højt niveau, at den ikke alene kan give adgang også til andre uddannelser, men også give grundlag for en videregående uddannelse. De studerende må bringes til at kunne vurdere et fagligt stof og arbejde selvstændigt dermed. Udvalget er enigt med ministeren i, at der skal anvendes prøveformer, der ud over at vurdere eksaminandens kundskaber i de enkelte fag også giver muligheder for at vurdere modenhed og selvstændighed. Egentlig er det beklageligt, at det ikke allerede nu kan fastslås, hvilke andre uddannelser HF kan give adgang til, men efter samråd med ministeren har man indset, at det ikke kan lade sig gøre. Jeg ønsker dog gerne, at det her ved anden behandling bliver fastslået, at HF kan og må bringes til at give adgang til f. eks. teknikum, sociale skoler, børnehave- og fritidshjemsseminarier m. v.

Det er egentlig også beklageligt, at der heller ikke i dag kan siges noget om, at HF gennem seminarier og andre højere læreanstalter skal give adgang også til specialstudier på universiteterne.

Jeg er imidlertid tilfredsstillet ved, at planlægningsrådet for de højere uddannelser har sagen til behandling, men det er af afgørende betydning, at bestemmelserne, der fastsætter indhold og omfang af den højere forberedelseseksamen, bliver af en sådan karakter, at det virkelig betyder, at den giver et godt grundlag for videregående uddannelser. Det står mig også klart, at HF virkelig kan betyde et af midlerne til en smidiggørelse af adgangsvejene til den højere uddannelse, så det vil være muligt at sammenstykke sin uddannelse. Uden alt for mange omveje ved særlige adgangskursus og prøver skulle være muligt at tilrettelægge HF, så den bliver et godt redskab i en demokratisering af den højere uddannelse.

Jeg kan med disse ord anbefale de af ministeren stillede og af udvalget tiltrådte ændringsforslag til de to lovforslag samt anbefale lovforslagenes overgang til tredje behandling i den ændrede affattelse.

Poul Hartling: Det er 12 år siden folketinget vedtog en læreruddannelseslov, en lov, der betød et klart fremskridt, en lov, der godt kan fortjene et venligt ord nu, da vi skal skifte den ud med en nyere model. Det er der så meget mere grund til, som det foreliggende lovforslag så tydeligt bygger videre på den gældende lov fra 1954. Grundpræget ændres ikke så forfærdelig meget, men der sker en række forbedringer og stramminger; og der åbnes nye muligheder, og det må være opgaven her ved anden behandling at nævne og drøfte nogle af disse.

Vi har i udvalget kunnet enes om en betænkning og en række ændringsforslag. Udvalgsarbejdet har været omfattende, der har været mange ord, mange gode ord, men under udvalgsformandens fortræffelige ledelse kom vi til et resultat. Vi er enige om dette, og jeg kan slutte mig til den foregående ordførers redegørelse for ændringsforslagene. Jeg skal forsøge at afholde mig fra gentagelser; dog er der et par områder, hvor jeg gerne vil føje et par ord til, og også et par områder, hvorom jeg nok vil udtrykke mig lidt anderledes, som det straks vil fremgå.

[Poul Hartling.]

Læreruddannelsens grundtræk bliver omtrent de samme som nu. Det har været vigtigt for os at fastholde, at adgangen til denne uddannelse ikke alene skal være en studentereksamen. Vi har jo siden 1947 haft det sådan, at studentereksamen var direkte adgangsgivende til seminarierne, og vi har fået mange gode lærere ad den vej. Den eksamen må naturligvis også i fremtiden give adgang, derom er alle enige, men der er andre kvalifikationer end dokumenterede boglige evner og en pæn eksamenskvote. Den praktisk uddannede, manden med hånddelag og med et godt tag på at omgås børn og unge, bør også have muligheder for at komme i gang med en uddannelse, selv om han ikke netop er påsat igennem gymnasiet. Han må så selvfølgelig også vise, at han har det fornødne faglige grundlag og de nødvendige forudsætninger for at kunne gennemføre uddannelsen.

Højere forberedelseksamen kan forhåbentlig blive et egnet instrument. Vi er tilfredse med, at man skal kunne indstille sig til denne eksamen uden at have gennemgået det kursus på 2 år, som nu skal indrettes, og forberedelsen til eksamen bliver for så vidt fri. Der må gerne til denne eksamen, mener vi, forlanges noget. Det gør ikke noget, der stilles krav; men det er vigtigt, at den kan vise, at de, der indstiller sig, ejer modenhed og evner og har almene forudsætninger for at kunne arbejde med stoffet; det er vigtigt, at også den, der har det sådan, får sin chance. Større muligheder, flere åbne muligheder i uddannelsessystemet ligger det os på sinde at skabe, men det betyder ikke svækkelse af krav eller sænkning af niveau.

Med hensyn til selve læreruddannelsen har vi fastholdt helhedslinjen, således at uddannelsen omfatter hele folkeskolens løb, men ikke således at alle studerende skal uddannes i alle fag. Alle skal uddannes i praktisk skolegerning, i de pædagogiske fag og i de såkaldte klasselærerfag. Alle skal have en samfunds- og samtidorientering, således forstået at de skal deltage i et arbejde med dette brede emneområde, og alle skal have en grunduddannelse i tre af fagene legemsøvelser, musik, formning og håndarbejde. Vi har i ændringsforslaget ladet det sidste fag være et privilegium for de kvinde-

lige studerende. Måske burde vi indrette det således, at vi ikke i fremtiden diskriminerer de mandlige, som vi jo så ofte gør; men at vi også giver dem adgang til at få håndarbejdsundervisning, hvis de ønsker det. Men det kan vi jo bede ministeren se på. Derudover skal den enkelte så have to linjefag.

Der er ingen tvivl om — det er der i hvert fald ikke for mig — at hvis et kvalitetsniveau skal hævedes, så vil det normalt ikke være muligt på forsvarlig vis at gennemføre mere end i alt 3 specialområder, nemlig et pædagogisk speciale og to linjefag af folkeskolens fag, og vi har derfor ikke villet gå med til et tredje linjefag. Men vi har ikke villet udelukke, at enkelte studerende med særlige forudsætninger, eller som af en eller anden grund får studiet lagt til rette på en særlig vis, skulle have ret til at indstille sig til afgangsprøve i 3 linjefag. Det normale må være de to linjefag, og det vil også give mere end arbejde nok i den studietid, som er afsat. Den begrænsning i fagrækken, som er sket, når alt dette lægges sammen, må vi være tilfreds med. Studietiden er allerede omtalt af det ærede medlem hr. Dupont, og jeg er enig med ham.

I forhold til 1954-loven sker der den ændring, at i de tidligere eksamenstrie fag skal der nu også være en afgangsprøve. Vi sætter vor lid til, at det skal lykkes undervisningsministeren, som ifølge § 10 skal fastsætte reglerne derfor, at finde frem til fornuftige prøveformer, former, der ikke presser undervisningen, og former, som ikke blot er hukommelsesprøver.

Jeg har et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Duponts indlæg. Når hr. Dupont siger, at selv om vi har været vældig progressive, så skal vi nok allerede i 1973 tage stilling til nye ændringer, kan jeg ikke lade være med at sige, at det var måske også meget rart, om vi holdt en lille smule ro om sagen. Med 1954-loven, som har været i kraft nu i 10-11 år, for den trådte jo først i kraft i 1955, er det jo gået sådan, at den i virkeligheden aldrig er ført helt ud i livet, som det var tænkt, fordi vi hele tiden har været inde under en vikarudsendelse, som har betydet, at loven ikke har kunnet praktiseres fuldt ud, og nu kommer den næppe til at blive praktiseret, sådan som den var tænkt fra folketingets og administrationens

[Poul Hartling.]

side. Derfor vil jeg sige, at når vi nu får denne lovgivning gennemført, lad os så bare se tiden an, og lad os så til den tid glæde os til de ændringer, vi måske må vedtage engang; jeg vil i hvert fald ikke allerede nu sætte årstal på.

Den anden bemærkning, jeg har, drejer sig om tilsynsrådet ved statsseminarierne. Efter min mening er det næppe nogen god idé. Til at styre statsseminarierne har vi rektor og lærerråd og hele centraladministrationen, og det tror jeg er nok, måske endda mere end nok.

Det tredje drejer sig om privatseminariernes stilling. Vi er tilfreds med i venstre, at der er sket en lovfæstelse, så det udtrykkelig i loven siges, at der også er privatseminarier. Vi er også tilfreds med, at ministeren har stillet i udsigt at ændre det beløb, der gives til nedbringelse af studieafgiften, således at det kan blive mere tidssvarende. Men det er for os vigtigt, når man vil tage disse spørgsmål op til drøftelse, og det vil vi også gerne være med til, at man så sikrer, at man kan bevare det private præg og de private seminariers frihed. Jeg har den opfattelse, at de frie skoler, de private skoler, overalt i skoleverdenen har haft og har deres store betydning, bl. a. også til at sikre den offentlige skoles frihed.

Det har hidtil været således, at studerende der ikke var medlem af folkekirken, kunne, hvis de ønskede det, blive fritaget for faget kristendomskundskab. Vi har følt det som en naturlig ting, at den, der skal være lærer i den danske folkeskole, også må have en ordentlig viden om og et reelt kendskab til kristendom og kirke, fordi det bibelske stof og det kirkehistoriske stof udgør en væsentlig del af vort fælles kulturgrundlag. Det er en naturlig ting, at dette fag på seminarierne ikke har forkyndelsens karakter, men er kundskabsmeddelende. Det kunne måske af det forrige indlæg lyde, som om det hidtil har været et, som det blev sagt, missionerende fag; det tror jeg ikke har været tilfældet nogetsteds, og det er i hvert fald rigtigt, at det skal det ikke være. Som klasselærerfag sigter dette fag, kristendomskundskab, desuden på at give grundlag for at undervise i faget i folkeskolens yngre klasser. Som linjefag skal dette fag hedde religion, fordi det foruden en uddybelse af

kristendomskundskabens discipliner også skal give en indførelse i andre religioner og konfessioner og religionshistorie og religionsfilosofiske problemer, og det er vi enige om.

Det fremgår af betænkningen, at udvalget også har overvejet de konsekvenser, som kunne udledes heraf med hensyn til lærernes virke i folkeskolen. Det er jo ikke folkeskoleloven, vi har til behandling, men det kunne måske være rigtigt at sige en bemærkning herom, også fordi der står nogle linjer derom i betænkningen. Det fremgår af folkeskolelovens § 1, at kristendomsundervisningen i folkeskolen skal være i overensstemmelse med folkekirken evangelisk-lutherske lære, og dette er der naturligvis ikke rørt ved med nærværende lovforslag. Man må også have lov at gå ud fra, at den lærer, der påtager sig faget, vil undervise loyalt deri. Jeg vil med vilje ikke bruge ordet neutralt, for jeg tror ikke, at der pædagogisk set findes nogen neutral undervisning. Enhver lærer i ethvert fag må være engageret i sit stof, hvis han skal give en ordentlig og en god undervisning, men en objektiv, en loyal, en redelig undervisning må kræves og må kræves i dette fag, kristendomskundskab, som i andre.

Der er heller ikke rørt ved de frihedsbestemmelser, som har vundet hævd i vor skolelovgivning. Lærerens frihed må stadig være uantastet, således at den lærer, der efter folkeskolelovens § 53 ønsker sig fritaget for at undervise i faget, kan blive det fremdeles, og børnenes frihed skal også stadig være sikret, jfr. § 52 i folkeskoleloven, således at forældrene kan begære børnene fritaget for undervisningen i kristendomskundskab.

I henhold til § 23 i folkeskoleloven påhviler det de ansættende myndigheder at påse, at den lærer, der skal undervise i faget kristendomskundskab, har de fornødne betingelser derfor. Jeg husker meget vel udvalgsarbejdet fra 1958, da denne formulering blev til. Formuleringen skulle dække, at læreren skulle være medlem af folkekirken, og at han skulle have de fornødne faglige forudsætninger, altså have gennemgået undervisningen i faget på seminariet. Den sidste betingelse: at gennemgå undervisningen i kristendomskundskab på seminariet, vil altså i fremtiden blive opfyldt af

[Poul Hartling.]

alle, når faget bliver obligatorisk. Hvad den første betingelse angår: at læreren skal have medlemskab i folkekirken, er den blevet administreret forskelligt rundt omkring i landet. Der har været lærere uden for folkekirken, der med myndighedernes viden og billigelse har undervist i dette fag og har gjort det loyalt og tilfredsstillende, men der kan også være tilfælde, hvor en lærer er uden for folkekirken, fordi han står i et klart modsætningsforhold til denne kirke; han vil næppe ønske at overtage undervisningen i faget, da det stadig væk som nævnt forudsætter, at undervisningen skal være i overensstemmelse med folkekirkens lære, og hvis han står uden for folkekirken og står i en erklæret modsætning til den, kan han ikke siges at opfylde betingelserne i folkeskolelovens § 23.

Det har været vigtigt for venstre at understrege, at skolen er forældrenes skole, og at det til syvende og sidst ligger i de lokale myndigheders hånd at administrere ansættelse og fagtildeling. Folkekirkens medlemmer, som stadig er det helt overvejende flertal her i landet, må kunne være sikre på, at undervisningen i kristendoms-kundskab foregår efter lovens bestemmelser, og det forhold, at faget bliver obligatorisk kundskabsfag på seminarierne, kan ikke gøre indgreb heri og giver heller ikke undervisningsministeriet ret til at gøre indgreb i den lokale administration.

Jeg lykønsker undervisningsministeren og ministeriet med det arbejde, der er gjort her, og som nu er ved at være fuldført. Det er vel, alt taget i betragtning, den vigtigste lov, som bliver gennemført i denne samling. Der ligger et stort arbejde efter lovens vedtagelse i retning af at udarbejde studieplaner og bekendtgørelser i overensstemmelse med loven. Jeg ønsker for det lille, snævre udvalg af kompetente folk, som skal udarbejde dette, og jeg ønsker for den minister, som skal udstede bekendtgørelsen, at de må have visdom og fasthed og frisind til at gøre det på en heldig og god måde.

De betragtninger, jeg gjorde gældende ved de to førstebehandlinger, henholdsvis den 31. maj 1965 og den 9. november 1965, er imødekommet i så høj grad, at jeg på venstres vegne kan anbefale, at man stem-

mer for lovforslagene med de ændringer, som er foreslået af ministeren og tiltrådt af udvalget.

Edv. Jensen: Også jeg glæder mig over, at vi i udvalget har kunnet nå frem til at afgive en enstemmig betænkning om de to foreliggende lovforslag.

Læreruddannelseslovforslaget giver vel ikke den gennemgribende ændring af læreruddannelsen, som nogle måske havde ønsket og ventet. Det bygger på 1954-loven og fører den å jour med hensyn til den udvikling, der siden da har fundet sted. Hvorvidt den nye lov som den gamle kan stå ved magt i 12 år, er der ingen, der kan vide på dette tidspunkt; men jeg vil mene, at den er en så elastisk ramme omkring læreruddannelsen, at den kan give plads for liv og vækst i hvert fald nogle år ud i fremtiden.

Man kan sige, at lovforslaget er præget på én gang af fasthed og smidighed. Ved fastheden tænker jeg på de skærpede adgangsbetingelser til selve uddannelsen på seminariet og på, at der bliver holdt prøve i flere fag; hvilket betyder, at man vågent følger de studerende og kontrollerer, hvad de får ud af undervisningen og af de frie studier. Som jeg sagde ved første behandling, er det rimeligt, at de stadig friere studieformer ved seminarierne følges op af en efterprøvning af de resultater, der opnås. Ved smidigheden tænker jeg på de frie forhold, under hvilke man studerer de sidste seminarieår. Læreruddannelsen får derved mere præg af studium end af skolegang, og det er kun godt. Det pligtige timetal for de sidste årgange reduceres betydeligt, ligesom fagenes antal formindskes lidt. Derved bliver der mere tid til linjefagene, som man frit kan vælge under hensyn til det pågældende seminariums tilbud.

Alt dette er ikke noget nyt, men lovforslaget beforder effektivt noget, der er i gang. Med det smidige kan man også tænke på de variable undervisningsformer. Begrebet „det musiske“ har været stærkt fremme i forhandlingerne. Det må anses for meget værdifuldt, om lærerne er i stand til at gøre brug af det musiske; nu åbnes i hvert fald dørene for det.

Lovforslaget betyder også en forenkling

[Edv. Jensen.]

i forhold til 1954-loven, idet undervisningen fremover vil blive givet på ét niveau. Tidligere havde man såvel en studentertilinje som en linje for ikke-studenter. Nu bliver der kun én, og det kan være, at der er nogle, der vil spørge: betyder det, at man regner med, at den HF-eksamen, der er tale om i det andet lovforslag, helt skal være på niveau med studentereksamen, så at man uden videre kan ligestille disse to eksaminer? Man kan tvivle på, om det vil være muligt at undervise folk med de to slags uddannelser sammen, men jeg tror det muligt. HF-eksamen skal ikke ligestilles, den skal ikke sammenlignes i det hele taget med studentereksamen. HF-eksamen er ikke lig studentereksamen, hvad angår universitetsstudier, men derimod, hvad angår seminariestudier, for de fag, der er hovedfagene på seminariet, vil HF-eksamen naturligt føre op til, og den vil give de studerende lige så gode forudsætninger i de specielle seminariefag som studentereksamen.

Et nyt fag er kommet til, nemlig samtids- og samfundskundskab. Man har følt, at noget sådant måtte man have, uden vist at have gjort sig helt klart, hvad faget skulle indeholde. Det er muligt, at fagets indhold også vil blive noget varierende på de forskellige seminarier. Det er klart, at det kan blive et nyttigt fag eller nogle værdifulde timer, hvis seminariet har lærere, der vil dyrke „faget“ og gøre noget ud af det. Det er jo ikke et fag i almindelig forstand, ikke noget, man kan læse i lærebøger. Det står til læreren, hvad der skal komme ud af det.

Jeg for mit vedkommende er ked af, at det ikke har været muligt at give faget historie en stærkere placering, end tilfældet er. Det nye fag kan dog måske i nogen grad afbøde savnet, idet det efter min opfattelse vil være nødvendigt at gøre rigelig brug af især den sidste menneskealders historie, hvis man skal give en orientering, der virkelig betyder noget. Dagen i dag forstås kun ud fra dagen i går, og en historisk orientering er nødvendig for enhver samtidsforståelse. Det vil også her være nødvendigt for mange lærere, der vil give sig af med det, at ty til kulturhistorie, og det anser jeg ikke for at være noget tab.

Jeg anser det også for værdifuldt, at studietiden er gjort variabel. Det normale vil være 3½ år, men studiet kan fuldendes på 3; der kan også bruges 4 år, om det er ønsket.

Også jeg er yderst tilfreds med, at faget kristendomskundskab efter lovforslaget bliver anderledes placeret, at det bliver et skolefag på linje med andre fag, og at det bliver obligatorisk. Jeg skal ikke gentage, hvad jeg sagde ved første behandling om fagets betydning. Jeg tror, det på afgørende måde er med til at underbygge den pædagogiske og etiske værdighed, der altid har været over den danske skole. Det siges i betænkningen, at timerne i kristendomskundskab skal være præget af undervisning og ikke af forkyndelse. Det er rigtigt. Forkyndelsen må påhvile kirken og hjemmene. Jeg forstår dog også udtrykket „ikke forkyndelse“ på den måde, at timerne ikke kan bruges til antikirkelig forkyndelse.

Jeg er ligeledes tilfreds med, at faget hedder kristendomskundskab, ikke religion. Det er nu engang kristendommen, der står os danske nærmest, og langt den største del af børnene er døbt med den kristne dåb. Derimod finder jeg det i sin orden, at faget som linjefag hedder religionskundskab, hvad også hr. Poul Hartling gjorde opmærksom på.

Hvad angår lovforslaget om højere forberedelseseksamen, går dette vel igennem med nogle ændringer, som undervisningsministeren og udvalget er enige om. Den skole, der her er tale om, er en udvidelse af seminariernes præparandundervisning. Undervisningen bliver 2-årig, hvor den før strakte sig over 1-1½ år. I stedet for den sædvanlige optagelsesprøve til seminariet sættes en selvstændig eksamen, som man forventer også kan give adgang til andre uddannelsesformer. Denne undervisning kan gives på seminarierne — og vil vel foreløbig fortrinsvis blive givet her — men den kan også gives andre steder, hvor man har lærerkræfter og lokaler til det.

Denne skoleform er en nydannelse, som jeg for min part hilser med glæde. Jeg tror, den imødekommer et stort behov. Skolen slutter med en eksamen, men der kræves ingen eksamen før optagelse på skolen. Der spørges ved optagelsen ikke om eksaminer, men om faktisk viden. De unge kan tilegne

[Edv. Jensen.]

sig kundskaber ad mange veje, gennem højskoler og andre frie skoler eller ved frie studier. Der bør altså ikke spørges om, hvordan de vordende elever er kommet til kundskaberne, men om, hvorvidt de har så mange kundskaber og en sådan modenhed, at det er rimeligt at optage dem på skolen. Jeg finder det betydningsfuldt, at der hermed gives unge, der i en moden alder kunne ønske at skifte uddannelse, mulighed for at komme i gang med en boglig uddannelse.

Vi kan i vort parti give tilslutning til begge lovforslag, ligesom jeg anbefaler at stemme for alle de til begge lovforslag stillede ændringsforslag.

Helveg Petersen: Det gælder jo for mange uddannelseslove, at man ret klart kan definere målsætningen. Når man skal fastsætte målene for en ingeniøruddannelse, en tandlægeuddannelse eller andre uddannelser af denne karakter, har man et eksakt grundlag at bygge på. Over for læreruddannelsen føler man sig anderledes usikker. Hvad skal læreren kunne? Hvilke emner og områder skal han være fortrolig med? Hvilke metoder skal han kunne beherske? Hvad skal der i det hele taget til, for at en god lærer kan blive resultatet af anstrengelserne? Disse spørgsmål må man søge at besvare, når man skal diskutere en læreruddannelseslov, og vi må, samtidig med at man søger at besvare spørgsmålet, hele tiden holde os for øje folkeskolens mangfoldighed — og ikke bare den folkeskole, vi har i dag, vi skal i virkeligheden prøve at forestille os, hvordan folkeskolen vil udvikle sig i de næste 10, 15 og 20 år. Jeg skal ikke spå om, hvor gammel denne lovgivning, der nu står foran gennemførelsen, vil blive. Jeg tør heller ikke sige, om vi har nået en idealløsning, men jeg tror, vi er nået så langt, som vi har kunnet under de nu rådende forudsætninger.

Jeg skal sige nogle enkelte ting om nogle af de ændringer, der er foreslået i lovforslaget. Først om forholdet til universiteterne.

Her er der efter min opfattelse tre sider, vi skal betragte. For det første må der snarest gennemføres en bestemmelse om, at lærereksamen uden videre giver ret til at studere ved universiteterne. Det er rimeligt, at det snart bliver slået fast. For det andet må man se på, hvordan der kan skabes en sammenhæng mellem linjeuddannelsen på seminarierne og universitetsuddannelserne. For det tredje, og det er jo nok det mest perspektivfyldte, må det, som det siges i betænkningen, undersøges, hvordan man inden for universiteternes rammer kan give studerende adgang til at tilegne sig såvel det almene teoretiske grundlag for læreruddannelsen som den særlige pædagogiske uddannelse. Jeg vil gerne som hr. Dupont understrege betydningen af, at der snarest sættes forsøg i gang.

Fagrækken i § 6 har måttet volde mange bryderier. På den ene side skulle vi tilstræbe en beskæring af fagrækken, så der bliver mere tid til fordybelse i bestemte fag, på den anden side har vi måttet se på folkeskolens behov for lærerkræfter i fag, som man kunne frygte ville blive svigtet, dersom den obligatoriske fagrække blev skåret stærkt ned. Jeg tænker her bl. a. på legemsøvelser, formning, sang og musik og håndarbejde. I lovforslaget var disse discipliner anbragt spredt omkring til dels med forskellig vægt, nu er de samlet i ét punkt, og jeg tror, at det er en fordel.

Det er rigtigt, at de musiske fag har været stærkt diskuteret. Hvis man skal vurdere de musiske fags stilling i læreruddannelsen, sådan som de nu vil komme til at tegne sig efter den nye ordning, må man først og fremmest gøre sig klart, at hvert af disse fag kan tages som linjefag. I hvilket omfang de studerende vil vælge disse linjefag, er jo et andet spørgsmål. I det øjeblik undervisningen på disse områder er engagerende og levende, så de unge føler, at den kommer dem ved, tror jeg, at de musiske fag vil få en øget tilslutning fra de studerende.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om faget regning. Jeg finder, at det er ret

[Helveg Petersen.]

væsentligt, at det bliver sagt. Ifølge lovforslaget er regning og matematik et obligatorisk fag. Efter ændringsforslaget går en del af faget — det er ikke et helt fag, der går ud, men en del af faget matematik går ud — og regning står tilbage. Det har voldt betænkeligheder hos nogle af os, og der er på denne baggrund i betænkningen udtrykkeligt gjort opmærksom på, at der må være en meget snæver forbindelse mellem regning og matematik. Undervisningen må tilrettelægges på en sådan måde, at der er kontakt mellem de principper, der ligger til grund for regneundervisningen og den videreførelse i matematikundervisningen, der sker på et senere trin. Det er nødvendigt, at regning og matematik ses under en fælles synsvinkel. Det er man i gang med i folkeskolen, og derfor må man i læreruddannelsen naturligvis følge denne linje op. Vi må undgå, at regneundervisningen bliver en videreførelse af mange af de kunstige og urealistiske opgaver, som tidligere i så høj grad har domineret. Den moderne regneundervisning også på begynderstadiet må i høj grad tage hensyn til de matematiske begreber, og det er det, der er fastslået i betænkningen.

Af betydning er forstærkelsen af faget samtidsorientering. Jeg skal ikke gentage, hvad der allerede er sagt om dette fag, men blot understrege, at der igennem dette fag åbnes mulighed for at gennemføre en aktuel og levende aktivitet med sigte på at styrke elevernes almene forudsætninger for at virke i folkeskolen, hvor nutidens begivenheder jo i høj grad melder sig med krav på at blive taget op i undervisningen, og vi tør også roligt sige, at det for den studerendes udvikling er af betydning, om han drages med ind i en følelse af medansvar for udviklingen i forståelsen for, at bevarelsen af folkestyret og demokratiet forudsætter en stadig indsats. Jeg tror, at her ligger der et område af væsentlig betydning, og der ligger en udfordring i, at det ikke er muligt for os på forhånd nærmere at beskrive, hvad der skal med inden for dette felt.

Jeg synes, at vi med hensyn til faget kristendomsundervisning er nået til et tilfredsstillende resultat. Når jeg har kunnet gå med til på mit partis vegne at gøre undervisningen obligatorisk for alle elever, også

for dem, der ikke er medlem af folkekirken, ja, så er det under hensyn til, at undervisningen må være kundskabsmeddelende, ikke forkyndende. Konsekvensen af denne bestemmelse er, som hr. Poul Hartling nævnte, at så har man også adgang til at undervise i folkeskolen, ikke pligt, men adgang dertil, idet det naturligvis er en forudsætning, at skolemyndighederne bevarer deres suverænitæt også på dette felt med hensyn til, om man vil have, at en lærer, der ikke er medlem af folkekirken, giver undervisning. Sådan er det i dag, og sådan må det også være frem i tiden.

Ændringsforslagene om eksaminer har efter min mening gjort § 8 klarere, men det væsentlige er imidlertid, hvad betænkningen siger om disse ting. Der er andre af ordførerne, der har været inde på spørgsmålet, men jeg vil alligevel gerne understrege det en gang til. Afsnittet i betænkningen er skrevet ud fra den opfattelse, at den måde, på hvilken prøverne gennemføres, har en betydelig indflydelse på den daglige undervisningsform. Hvis man bruger prøveformer, der først og fremmest sigter på at vurdere formelle kundskaber, knyttet til bestemte lærebøger, vil det have en uheldig virkning på den daglige undervisning. Lektie-læsning og lektietæperi kan da let blive det karakteristiske, og derved kommer man på tværs af det ønske om selvstændiggørelse og modenhed, som hele udvalget så stærkt går ind for.

I sammenhæng hermed må man se på betænkningens bemærkninger om studieplanerne.

Trods bestræbelserne for at begrænse fagenes antal er der jo alligevel for den enkelte elev mange fag og discipliner, og hvis man tænker sig, at der nu for den enkelte elev inden for hvert af fagene og undervisningsområderne bliver frit løb med hensyn til de krav, der stilles, ja, så vil den enkelte jo ikke blive i stand til at fordybe sig i enkelte fag og i de pædagogiske områder. Derfor siger det enige udvalg, at der ikke for den enkelte elev må opstå en sådan op-hobning af formelle krav inden for alle områder og discipliner, hvori han deltager, at man derigennem modarbejder de hensyn, der knytter sig til elevernes fordybelse i de fagområder, der har deres særlige interesse; netop de arbejdsmetoder, de studerende til-

[Helveg Petersen.]

egner sig gennem fordybelsen, kan være af afgørende værdi for deres senere virksomhed inden for skolen og kan komme til at præge deres indsats inden for alle fagområder. Jeg vil gerne understrege, at dette afsnit kommer man gang på gang til i det snævre studieplansudvalg at vende tilbage til, når man først begynder at indhente de sagkyndiges forslag om, hvad der skal med inden for de enkelte fag, for her kan jeg godt stille i udsigt, at man vil møde krav, som man kommer til at revidere klækkeligt på; her gælder det om, at studieplansudvalget kan stå fast, at det har den nødvendige evne til at anlægge et helhedssyn.

Det er indlysende, det vil jeg gerne understrege, at læseplaner og prøveformer, der på denne måde moderniseres, forudsætter, at seminarierne har betydelig frihed. Det er klart, at der må være et vist ensartet niveau med hensyn til prøverne, og det er da også understreget i betænkningen, men seminarierne er læreanstalter, der hver for sig på et højt niveau må gennemføre uddannelsen af de studerende. Dermed er vi inde på spørgsmålet om seminarielærerne og deres kvalifikationer; det er understreget i betænkningen, hvilken vægt der må tillægges uddannelsen af seminarielærerne, at de må være fagligt dygtige; men jeg følger til, og det er væsentligt, at de må gennem den måde, hvorpå de forelægger stoffet for de unge, være i stand til at inspirere dem og sætte dem i gang.

Det er rigtigt, som det blev understreget af hr. Dupont, at de ydre vilkår må gøres gode, og det er nok rigtigt, at statsseminarierne her er lidt tilbage; det er nødvendigt, at man har det nødvendige udstyr, at man har veludstyrede laboratorier, veludstyrede biblioteker. Der er altså en forventning om, at ministeren søger at styrke statsseminariernes muligheder på hele dette område.

Hvad undervisningsafgiften angår, er jeg glad for ministerens ord for, at han vil arbejde for en nyordning vedrørende tilskudsreglerne for de private seminarier med det for øje, at undervisningsafgiften helt kan bortfalde fra det tidspunkt, da nyordningen af læreruddannelsen træder i kraft, d. v. s. august 1969. Jeg kan ikke helt se, hvordan man vil kunne nå frem til en total dækning af undervisningsafgiften på samtlige private

seminarier; det bliver ikke nogen let opgave at få dette spørgsmål klaret, afgifterne varierer jo fra seminarium til seminarium, og det forudsætter altså i virkeligheden, at man yder et varierende tilskud til de studerende. Det skal ikke klares ved denne lejlighed. Jeg vil gerne understrege, at jeg er enig med hr. Poul Hartling i det betydningsfulde i, at de private institutioner stadig sikres gode eksistensmuligheder.

Det er værdifuldt, forekommer det mig, at man giver uddannelsernes varighed lidt større spillerum end i det fremsatte lovforslag, hvor det jo hed, at eleverne kunne afslutte uddannelsen på 3½ år med mulighed for at anvende 4 år. Nu bliver den normale studietid 3½ eller 4 år, men der bliver adgang for studerende til at afslutte studierne senere end efter 4 år, og på samme måde kan elever, der er særlig modne eller har særlige forudsætninger, tilendebringe deres uddannelse efter 3 år.

Endelig et par bemærkninger om den højere forberedelseseksamen. Jeg udtalte ved første behandling, at jeg ikke mente, at vi kunne stille krav om at få alt belyst vedrørende denne nye uddannelse; hvis vi skulle forsøge at opstille en række enkeltheder, ville vi kunne komme til at blokere udviklingen i stedet for at fremme den. Der er på ét område foretaget en begrænsning; jeg tænker her på bestemmelsen om, at de, der indstiller sig til højere forberedelseseksamen, skal være fyldt 18 år inden den 1. februar i det år, eksamen finder sted. Jeg er ikke særlig henrykt for hverken den eller andre aldersgrænser. Gang på gang kommer man i administrationen ud for tilfælde, hvor det kan virke urimeligt at have helt faste bestemmelser, men jeg kan være tilfreds med, at ministeren har adgang til at fastsætte regler for undtagelse.

Jeg er enig med de andre ordførere i det værdifulde i, at den højere forberedelseseksamen må afgive grundlag for videregående uddannelser også uden for seminariet. Jeg gav ved første behandling udtryk for ønsket om, at eksamen gav adgang til studier ved universiteterne, men er klar over, at det forudsætter nærmere forhandling og overvejelse.

Det er glædeligt, at der i udvalget har været enighed om, at denne uddannelse

[Helveg Petersen.]

burde have sit særlige ansigt; der skal ikke være tale om en efterabnning af gymnasiet. Som det er sket i betænkningens afsnit vedrørende læreruddannelsen, således er det også gået her: udvalget understreger betydningen af modenhed og selvstændighed, understreger, at man må anvende prøveformer, der ud over at vurdere eksaminandens kundskaber i de enkelte fag også giver mulighed for at vurdere, om den nødvendige modenhed og selvstændighed er til stede. Og så føjes der til, at man i undervisningsformerne og prøveformerne må bygge videre på de erfaringer, der i disse år høstes i folkeskolens ældste klasser og inden for ungdomsundervisningen. Det nye, der i disse år gror frem, ikke mindst i 8.-10. klasserne, må på naturlig måde kunne føres videre inden for denne uddannelse.

Jeg tror, at denne uddannelse, hvis den lægges tilstrækkelig smidigt til rette, vil kunne blive et betydeligt og betydningsfuldt supplement til den gymnasiale undervisning, vi har i gymnasieskolen. Jeg er overbevist om, at et betydeligt tal af unge vil søge en uddannelse, der viderefører det bedste af det, der er i gang inden for folkeskolen. En sådan uddannelse vil kalde på en kreds af unge, som det er værdifuldt at få ind i denne uddannelse og ind i en videreuddannelse.

Om de to lovforslag gælder det efter min opfattelse, at de hver for sig repræsenterer væsentlige fremskridt. Der er et fælles syn i de to lovforslag — jeg tænker her på den stærke understregning af modningens og selvstændiggørelsens betydning, og jeg vil, som andre ordførere har gjort det, gerne ønske ministeren til lykke med de to lovforslag, der nu kan vedtages i meget nær fremtid. Disse to lovforslag vil, om studieplansudvalgene, der nu skal i arbejde, udfører det på den rigtige måde, dersom de har den inspiration, den åbenhed over for nye løsninger, der skal til, kunne få en meget gavnlig og heldig indflydelse på de kommende års pædagogiske udvikling.

Sigsgaard: Der kunne være anledning til at sige mange bemærkninger om betænkningen og den mængde af ændringsforslag,

der er i den. Jeg skal nøjes med at drage nogle enkelte ting frem.

Udvalget har lagt stor vægt på, at der sker en tilnærmelse mellem universitetsuddannelserne og læreruddannelsen. Hvordan det nærmere skal foregå, er svært at sige nu. Der er derfor også for mig grund til at understrege betænkningens ord om, at der bør gennemføres forsøg med samordning. Sådanne forsøg kan naturligt finde sted i Odense, men også andre steder bør komme på tale.

Jeg rejste ved første behandling spørgsmålet om indførelse af en obligatorisk forpraktikordning i forbindelse med læreruddannelsen, ligesom man har det i børnehavelærerindeuddannelsen. Desværre har det forslag ikke kunnet vinde tilslutning. Alle er dog enige om, at tidligere beskæftigelse med pædagogisk arbejde er en værdifuld kvalifikation — hvis ellers den tidligere beskæftigelse har haft et positivt udfald — for optagelse på et seminarium, og den enighed er kommet til udtryk i betænkningen.

Man må være noget betænkelig ved, at fagmetodikken fjernes fra fagene, selv om det skal erkendes, at der nok ikke under de nuværende forhold er andre muligheder, men så må det også — som sket er i betænkningen — stærkt understreges, at der skal være et intimt samarbejde mellem faglærerne og metodiklærerne. Jeg vil gerne udtrykke ønsket om, at studieplansudvalget vil pege på praktiske former for dette samarbejde. Det er ikke tilstrækkeligt her at holde sig til generelle formuleringer.

De såkaldte musiske fag har efterhånden fået en acceptabel placering i forslaget, selv om der nok mangler lidt valgfrihed, og selv om dramatik endnu ikke har kunnet optages som selvstændig disciplin. Det sidste beklager jeg i og for sig, selv om jeg godt kan se de vanskeligheder, der er. Jeg håber, at ministeren vil medvirke til, at så mange seminarier som overhovedet muligt optager dramatik som frilæsningsemne eller på anden måde uden for den obligatoriske fagrække. Kan der ikke findes lærere på de enkelte seminarier — og det kan volde vanskeligheder — som kan påtage sig den undervisning, så kan problemet måske klares gennem nogle korte og intensive kursus, der ledes af specialuddannede folk på det om-

[Sigsgaard.]

råde, rekrutteret centralt fra. Hr. Dupont har ret i, at et fag som dramatik har en stor fremtid for sig, men det forudsætter unægtelig, at vi sørger for, at der er i hvert fald nogle lærere, der kan gå foran i den udvikling.

I samme forbindelse vil jeg bede om, at man overvejer, hvordan emnet filmkundskab kan få en acceptabel placering i uddannelsen, selvfølgelig også uden for den obligatoriske fagrække.

Kristendomsundervisningen og religionsundervisningen har været ivrigt diskuteret i udvalget. Jeg havde helst set, at faget helt udgik som obligatorisk fag, men stod vistnok håbløst alene med det standpunkt. Det skal dog understreges, at faget må formodes at skulle deltage i den almindelige timetalsbegrænsning, der skal finde sted, og at det er fastslået, at undervisningen i faget skal være kundskabsmeddelende og ikke forkyndende. I betænkningen siges det, at uddannelsen i faget sigter på undervisning i de yngre klasser. Når man har brugt udtrykket „de yngre klasser“, er det, fordi man ønsker at overlade til studieplansudvalget nærmere at afgrænse det begreb.

En del steder har man hidtil tøvet med at overlade en lærer, der står uden for folkekirken, undervisning i kristendomskundskab, fordi man mente, at medlemskab af folkekirken var en betingelse, sådan som hr. Poul Hartling har beskrevet det i dag. Udvalget har derfor fundet det rigtigt at fastslå, at det, at en lærer ikke er medlem af folkekirken, ikke i sig selv bør udelukke ham fra at kunne undervise i kristendomskundskab, uden at man hermed har villet gøre indgreb i de lokale myndigheders beføjelser.

Der er grund til at fremhæve, at den genindførelse af eksamen, der med loven vil finde sted — og den er noget betænkelig — ikke må være en genindførelse af de gamle eksamensformer, og derom er udvalget enigt. Disse forældede prøveformer er forhåbentlig forvist fra seminarierne for bestandig. I betænkningen siges det, at prøverne ikke blot skal sigte mod en bedømmelse af parate kundskaber, men i højere grad på en bedømmelse af de studerendes modenhed og evne til at arbejde selvstændigt

med stoffet. Hvis det skal efterleves — og det skal det jo — er det nødvendigt, at studieplansudvalget, eventuelt gennem et underudvalg, nøje gennemarbejder det problem og konkret anviser, hvilke eksamensformer der kan benyttes. Må jeg dertil føje, at det vil være ønskeligt, at direktoratet fremhjelper og understøtter fornyelsen på dette felt, medens det må være helt utænkeligt, at det modsatte i enkelte tilfælde kan finde sted, sådan som det er sket, hvis man skal tro en leder i tidsskriftet Unge Pædagoger nr. 2, 1966, der har titlen „Direktoral fadæse“.

Sigtet med det nye lovforslag har bl. a. været at skabe mulighed for mere fordybelse i stoffet. Derfor skulle den obligatoriske fagrække gøres mindre. I den henseende tror jeg, at man inden mange år vil gå langt videre. Og samtidig skulle den enkelte studerendes timetal sættes ned. Et afgørende hovedpunkt i betænkningen er derfor den sætning, der lyder:

„Ministeren har erklæret sig enig med udvalget i, at der må ske en væsentlig nedsættelse af det nuværende timetal.“

Blicher resultatet af studieplansudvalgets arbejde ikke, at eksamensformerne gennemgribende fornys, at timetallet nedsættes, og at de pædagogiske fag styrkes væsentligt — ja, så har man ikke nået det rigtige resultat, og så er man ikke i overensstemmelse med udvalgsbetænkningen.

Udvalget berørte løseligt en eventuel trindeling af læreruddannelsen, men man kunne ikke tage stilling dertil uden nærmere undersøgelse. Jeg tror, at alle, også ministeren, var enige i, at en sådan undersøgelse nok vil komme inden for en kortere årrække. Jeg vil gerne opfordre til en grundig undersøgelse, for jeg har en stærk fornemmelse af, at den såkaldte helhedsuddannelse nok ikke vil holde for al fremtid. Vi må derfor i tide vide, hvilke andre muligheder der er, for det er jo ikke kun ét alternativ, der her kan være tale om.

Jeg var ved første behandling inde på spørgsmålet om seminarielærernes kvalifikationer, og det er der andre, der har interesseret sig for. Jeg skal derfor ikke sige meget herom nu, kun hilse med tilfredshed, at der nedsættes et udvalg til undersøgelse

[Sigsgaard.]

af, hvilke faglige og pædagogiske kvalifikationer fremtidens seminarielærere bør have. Forhåbentlig glemmer man ikke de pædagogiske kvalifikationer. Det ville være godt, hvis vi engang kunne nå dertil, at faglærerne også kunne tage sig af fagmetodikken.

Udvalget har haft en række henvendelser om den urimelige undervisningsafgift, der stadig skal betales ved de private seminarier. Spørgsmålet tages nu op med henblik på løsning samtidig med den nye lovs ikrafttræden. Det er min opfattelse, at problemet skal løses gennem øgede statstilskud, kombineret med det naturlige statsindseende med de private seminariers økonomiske dispositioner. Det skal påses i den forbindelse, at statsseminarierne ikke behandles ringere end de private seminarier.

Der er fra mange sider fremsat ønske om, at der skabes mulighed for en slags løbende revision af læreruddannelsen. Udviklingen inden for folkeskolen går så hurtigt, at det er svært for læreruddannelsen at følge med. Jeg håber, ministeren vil give tilsagn om, at der vil blive nedsat et udvalg med den opgave at følge læreruddannelsen og stille forslag om nødvendige ajourføringer og ændringer.

Jeg må sige, at jeg har haft ganske svært ved at finde ud af, om man burde stemme for den ændrede lov eller afholde sig fra at stemme. Jeg var meget lidt begejstret — som det fremgik af mine udtalelser i sin tid — for læreruddannelsesudvalgets betænkning. Under udvalgsarbejdet, som i øvrigt har været uhyre indgående og positivt, er der dog i samarbejde med ministeren blevet enighed om efter min mening så væsentlige forbedringer, at man kan sige, at den lov, der nu foreslås, inklusive betænkning og ændringsforslag, er noget bedre end den nugældende. Jeg kan derfor anbefale, at man ved tredje behandling stemmer for lovforslaget.

Samtidig vil jeg gerne sige, at jeg ikke tror, at loven bliver så meget bedre end sin forgænger, at den får lov til at leve væsentligt længere, og det skal understreges, at en meget væsentlig del af arbejdet står tilbage, nemlig arbejdet i studieplansudvalget. Dette arbejde vil blive afgørende for, om loven bliver til gavn for dansk læreruddannelse;

lovens rammer og betænkningens ord giver mulighed for, at det kan ske.

Forslaget til lov om højere forberedelseseksamen har unægtelig givet en del hovedbrud. Der var enighed om, at denne uddannelse skulle give så bred en adgang som muligt til højere uddannelse, skulle være så almen som muligt. Samtidig var det ikke muligt at få fastlagt, hvilke veje den ville åbne. Vi står altså over for at skulle vedtage en lov, der i gunstigste fald virkelig kan afhjælpe det uhyre behov, der er for bredere adgangsmuligheder til højere uddannelser og også for en bedre højere almenuddannelse I ugunstigste fald kan den komme til at ligne en 2-årig præparandklasse til seminarierne. Jeg føler mig nu temmelig sikker på, at loven bliver en succes, fordi der simpelt hen er så enormt brug for den nye uddannelse. Kun 10 pct. af vore unge får i dag del i en højere almenuddannelse, nemlig gymnasiet — et alt for lavt tal — og dertil kommer, at unge fra visse sociale grupper i praksis næsten ikke kommer i gymnasierne. Der er stadig væk noget, der hedder uddannelsesprivilegier her i landet, og kan denne lovgivning være med til at afskaffe dem, så er det godt — og jeg tror, den kan.

Jeg vil advare imod, at HF knyttes for tæt til seminarierne. Det skal være en almen forberedelsesuddannelse, og det må der også tænkes på, når uddannelsesstederne skal findes. Forhåbentlig kan den visse steder bygges op i forbindelse med etableringen af nye folkeskoler — det beder jeg i hvert fald om bliver overvejet. Højere forberedelseseksamen må nødvendigvis forberedes grundigt; vi må ikke risikere, at den bliver en kopi af gymnasiet. Der bør i ordets bedste forstand blive tale om en nydannelse, et sted, hvor der undervises efter moderne metoder og principper, og hvor der også eksamineres i overensstemmelse med disse metoder.

Såvel for HF's som for læreruddannelsens vedkommende skal der peges på, at man nu må gøre sig helt klart, hvilke økonomiske krav der må stilles og imødekommes, hvis uddannelserne skal opfylde de forventninger, der bør stilles til dem. Der har i udvalget været enighed om, hvad der skal forlanges af de uddannelser; det er rimeligt at forvente, at enigheden holder, også når regningen skal betales.

Bækgaard: Det lader til, at det er snak-somme ordførere, der er ved disse forslag, så jeg skal prøve at fatte mig i korthed.

Ved første behandling, den 9. november sidste år, anbefalede jeg det kommende udvalg at give sig god tid til at drøfte de mange problemer, der er knyttet til lærer-uddannelsen. Om den anbefaling har været medvirkende til, at vi her ved anden behandling har fået præsenteret en god og fyldig betænkning, ved jeg ikke, men jeg vil takke udvalget for det, så vidt jeg kan se, store arbejde, det har haft, og for det resultat, det er kommet til — et resultat, som jeg på min gruppes vegne kan anbefale at stemme for.

Hvad angår ændringsforslag nr. 4 til § 6 i lovforslaget om uddannelse af lærere, vil jeg sige, at jeg personlig er lidt ked af, at faget legemsøvelser nu er placeret som linjefag. Jeg kan godt se, at det kan være vanskeligt at have så mange obligatoriske fag, som der oprindeligt var foreslået. Men da jeg er en af dem, der tillægger faget legemsøvelser stor betydning, vil jeg gerne allerede her bede undervisningsministeren være særlig opmærksom på dette fag. Skulle det vise sig ved placeringen som linjefag, at der bliver færre lærere og lærerinder, der ønsker at undervise i gymnastik, vil ministeren da være villig til at medvirke til, at undervisningen i f. eks. folkeskolen kan varetages af gymnastikuddannede folk, selv om deres uddannelse ikke er foregået på et seminarium? Jeg er nok klar over, at det af gode grunde kan være vanskeligt for ministeren at give et forpligtende svar, men jeg tror alligevel, det kan have sin betydning med en tilkendegivelse på nuværende tidspunkt.

Om ændringsforslag nr. 5 kan jeg på min gruppes vegne sige, at vi er meget tilfreds med, at stk. 1 i § 7 udgår. Vi takker udvalget for det resultat, det her er kommet til, fordi vi tillægger det stor betydning, at faget kristendomskundskab skal være obligatorisk for alle, og at undervisningen skal være kundskabsmeddelende og ikke forkyndende. En væsentlig årsag til vort samfunds høje kulturelle stæde er efter vor opfattelse netop, at alle opdrages og oplæres til at få en forestilling om, hvad religion og kristendom er, således som disse frit trives ofte under forskellige former.

Om samme ændringsforslag kan jeg tilføje vedrørende den nu foreslåede § 7, stk. 2, at vi også hilser med tilfredshed, at fritagelse for sangundervisning er skærpet. Ved første behandling gjorde jeg nogle bemærkninger om netop dette problem, og jeg er derfor glad for det resultat, udvalget er kommet til.

Om ændringsforslag nr. 6 vil jeg gerne sige, at § 8 nu bliver noget mere forståelig end oprindeligt. Det kommer især til udtryk i stk. 5, som jo er det oprindelige stk. 1, med en efter min mening betydningsfuld udvidelse, idet elever kan få tilladelse til at indstille sig til afslutning allerede efter 3 år. Som jeg var inde på ved første behandling, bør læreruddannelsen og skolens behov have en nøje sammenhæng, og jeg kan tænke mig, at den forkortelse af uddannelses-tiden, der her åbnes adgang for, kan medvirke til, at seminarierektorer landet over kan være med til at afhjælpe eventuel lærermangel ved gennem den bemyndigelse, de her får, at lade elever afslutte deres uddannelse på et tidligere tidspunkt.

Af det, jeg her har sagt, fremgår det, at de uafhængige gerne støtter lovforslaget om læreruddannelsen med de ændringer, ministeren og udvalget her til anden behandling har foreslået, og vi vil som sagt anbefale at stemme for lovforslaget ved tredje behandling.

Til lovforslaget om højere forberedelses-eksamen skal jeg kun gøre den bemærkning, at da det sikkert kan være nyttigt og rigtigt, at kravet om 18 års grænsen i særlige tilfælde kan fraviges, kan vi gå med til, som foreslået i ændringsforslag nr. 1, at ministeren fastsætter nærmere regler herom. Vi kan også her stemme for ændringsforslagene og ved tredje behandling for lovforslaget som helhed.

Diderichsen: Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger især til udvalgsbetænkningen, som på mange punkter er et særdeles interessant og dygtigt aktstykke. Hvis det holder, hvad det lover, kan det bringe en udvikling i gang henimod den helt rigtige form for læreruddannelse.

Som jeg gjorde det klart ved første behandling, kan jeg ikke anse det foreliggende lovforslag for det ideelle; ja, jeg tvivler på,

[Diderichsen.]
at det blot betegner det i øjeblikket bedst opnåelige.

Der er nemlig stadig væk trods forbedringer for stærk en fagtrængsel, for megen overflade, for lidt dybde, for meget helhedsuddannelse og for lidt differentiering i forhold til de pædagogiske opgavers mangfoldighed og de studerendes forskelligartethed i evner, forudsætninger og udviklingsmuligheder. Den tendens til ensretning for helhedens skyld, som heller ikke dette lovforslag med ændringer kan sige sig helt fri for, vil medføre spild af mange gode kræfter, som folkeskolen havde brug for, og spilde mange kræfter og megen tid på at få studerende med meget forskellige forudsætninger presset sammen i samme båse.

Lad mig belyse, hvorledes selv tilhængere af helhedsuddannelsen i virkeligheden erkender dennes umulighed under moderne skole- og uddannelsesforhold, ved at henviser til majnummeret af Dansk Seminarieblad. Her refereres bladet Folkeskolens redegørelse for Danmarks Lærerforenings henvendelse til folketingsudvalget. Dansk Seminarieblad citerer, det er side 16, og jeg citerer nu fra bladet:

„Læreruddannelsen må derfor dække hele folkeskolens løb, og der er i dag mindre grund end nogen sinde til at bryde med et uddannelsesmønster, der har dybe rødder i dansk kulturliv.

Opdeler man lærerkorpset i grupper med væsentlig forskellig undervisningskompetence, løber man en stor risiko for at splitte skolen og på alvorligste måde modarbejde de enhedsbestrebelse, som man i bred enighed har søgt at fremme i skolelovgivningen.“

Hvis den først citerede sætning blot vil sige, at læreruddannelsen skal forsyne hele folkeskolen med lærere, er den jo bare en banal selvfølge. Hvis den skal sige mere, nemlig at alle lærere i kraft af deres seminarieuddannelse skal dække hele løbet, siger man jo noget, man heller ikke selv mener, og man tager det faktisk også straks efter helt i sig igen.

Dansk Seminarieblad fortsætter nemlig sit referat således:

„Det fremhæves på ny, at helhedsuddannelsens idé og målsætning ikke

er at sætte læreren i stand til at undervise i et 10-årigt forløb, men at sikre, at enhver lærer har kendskab til undervisningen både på begyndertrinnet og i de ældre klasser, såvel skoleformen som de enkelte fags målsætning og metoder.“

Hvis det skal være målsætningen, vil jeg gerne spørge: hvor bliver så helhedsuddannelsen af? Og den er faktisk i dansk skolevirkelighed af i dag allerede — og heldigvis — på vej ud. Alle de farer, man maler på væggen med så kraftige farver om splittelse af skolen og lærerkorpset, hvis helhedsuddannelsen forsvinde, truer kun vore goder, hvis man i skolekredse vil anse det for finere at undervise på højere klasetrin end på lavere — og det kan jeg virkelig ikke tro om vore pædagoger. Helheden i lærerkorpset bevares ganske simpelt ved at placere alle folkeskolelærere på det samme løntrin og med de samme muligheder, uanset deres særlige virke.

Jeg er stadig overbevist om, at en endnu videregående specialisering og differentiering i læreruddannelsen vil være til umådelig gavn og glæde for de lærerstuderende både under deres uddannelse og senere i deres skolevirksomhed og derved også blive en kraftkilde i den danske folkeskole.

Efter således endnu en gang at have slået dette fast vil jeg udtrykke min tilfredshed med, at udvalgets betænkning indeholder mange værdifulde antydninger, forslag og planer, også og især uden for de konkrete ændringsforslag, som kan medføre både fordybelse, koncentration og differentiering, netop de ting, som jeg efterlyser. Jeg tager dette som et tegn på, at både udvalget og ministeren erkender og med velvilje vil se på, at udviklingen i de kommende år vil gå i den også af mig anbefalede og ønskede retning. Det ville glæde mig, om ministeren i dag over for tinget kunne bekræfte, at han vil drage omsorg for, at alle sunde holdes åbne netop også for de tanker, som jeg her er en af talsmændene for.

For at markere denne iver for, at lovforslaget ikke skal blive en afslutning, men en begyndelse, havde jeg tænkt mig at stille et ændringsforslag ved tredje behandling om indsættelse af en revisionsparagraf i lighed med den i lovforslaget om højere forberedelseseksamen foreslåede. Men da loven

[Diderichsen.]

først træder i kraft fra 1. august 1969 og studietiden er 3½-4 år, er det klart, at en revision tidligst kunne finde sted om en lille halv snes år, og det vil da være rimeligere, når anledningen skønnes at være til stede, at fremsætte forslag om ændringer.

Interessen må derfor koncentreret om det i betænkningen omtalte studieplansudvalg, som vil få til opgave at udarbejde forslag til nærmere bestemmelser om læreruddannelsen. Dette er særdeles vigtigt, og jeg finder det rigtigt, at det skal være et snævert udvalg med vid kompetence og med ret til at tilkalde sagkyndig assistance på de forskellige områder, med en kompetence til at tage alle spørgsmål angående læreruddannelsen op. Og jeg vil i den anledning spørge ministeren, om han er villig til at indrette studieplansudvalget som et permanent revisionsudvalg, sådan som også hr. Sigsgaard var inde på det, med mulighed for at foranledige, at der fremsættes forslag om ændringer, når det skønnes hensigtsmæssigt.

Når det hedder i betænkningen, at der i udvalget er rejst spørgsmål om at skabe en trindeling af læreruddannelsen, men at en stillingtagen hertil kræver nærmere undersøgelse, vil også jeg for min part lægge megen vægt på, om ministeren ville give tilsagn om, at en sådan undersøgelse måtte indledes eventuelt i forbindelse med det samme studieplansudvalgs virksomhed.

Det er jo med trindelingen og differentieringen, specialiseringen, som det er med fællesmarkedet. Her ender vi, hvad enten vi piber eller synger.

Når studieplansudvalget begynder sin virksomhed, bør det skrive sig bag øret, at udvalget har understreget — jeg citerer betænkningen —:

„det væsentlige hensyn, der knytter sig til elevernes fordybelse“

— netop „fordybelse“ —

„i de pædagogiske discipliner og i de fagområder, der har deres særlige interesse.“

Hvis dette synspunkt gøres til et vejledende og varigt element i studieplansudvalgets virksomhed, skal det få min varmeste anbefaling med på vejen.

Folketingsudvalget har klart udtalt som sin mening — og mon ikke ministeren hjerteligt tilslutter sig denne — at det er af stor betydning, at der ikke for den enkelte elev opstår en sådan ophobning af formelle krav inden for alle områder og discipliner, hvori han deltager, at man derved modarbejder dette hensyn, som jeg lige har omtalt, og som hr. Helveg Petersen også var inde på. Jeg er overbevist om, at dette med nødvendighed må føre til en indskrænkning af disse områder og discipliner for den enkelte, og i denne forbindelse vil også jeg gerne understrege bemærkningen om, at det er nødvendigt med en nedsættelse af den enkelte lærerstuderendes timetal.

Det er sikkert rigtigt, at det i øjeblikket er for tidligt at sige noget konkret om forholdet mellem universitetsuddannelse og læreruddannelse. En vis form for samarbejde er utvivlsomt ønskværdig. En naturlig form og en naturlig fordring må det være, at der under forudsætning af tilstrækkelige lærerkrafter og lokaler ved universiteterne åbnes adgang for linjefagsstuderende til at følge forelæsninger og øvelser for derved også at dygtiggøre sig i deres særlige fag, og den af hr. Helveg Petersen omtalte adgang med lærereksamen til universiteterne må også siges at være en naturlig ting. Men forudsætningen er naturligvis i begge tilfælde, at kundskabsniveauet berettiger vedkommende unge mennesker dertil. Også i omvendt retning kan der måske skabes visse samarbejdsmuligheder, og det skal blive interessant at høre, hvad planlægningsrådet for de højere uddannelser til sin tid har at sige herom.

Nogen betænkelighed nærer jeg ved ændringsforslaget om undervisningen i kristendomskundskab — ikke at jeg ikke finder det rigtigt, at faget sidestilles med de øvrige fag, og at der derfor indføres en afsluttende prøve. I anledning af hr. Sigsgaards bemærk-

[Diderichsen.]

ninger kommer jeg i tanker om de gamle eksaminer ved seminarierne, hvor folk kunne komme op i et eksamensspørgsmål, som hed „Søstersønner i Det gamle Testamente“. Jeg tænker ikke, at den slags eksamensspørgsmål vil figurere i en nyordning af en sådan afsluttende prøve.

Jeg har heller ikke noget principielt at indvende mod, at faget karakteriseres som kundskabsmeddelende, tværtimod. Alligevel havde jeg foretrukket, at man havde bibeholdt lovforslagets ventil, nemlig muligheden for den enkelte elevs fritagelse under visse betingelser, og jeg er her enig med et stort mindretal inden for faglærernes forening. Det er meget vanskeligt, for ikke at sige umuligt i praksis at trække grænsen imellem det kundskabsmeddelende og det såkaldte forkyndende. Både fordi kristendommen selv hævder at være sandheden, ikke én sandhed, men sandheden om mennesket, og fordi lærerens personlige forhold til denne sandhed, henholdsvis hans mangel på ethvert forhold til denne sandhed, uvægerligt vil have indflydelse på hans undervisning. Tilsvarende med eleverne: hvad den ene opfatter som kundskabsmeddelelse, vil den anden føle som en uberettiget forkyndelse eller som påvirkning eller sågar som agitation. Hvem skal i påkommende praktiske tilfælde træffe afgørelsen? Jeg ved ikke, om ministeren vil påtage sig opgaven som en slags overvoldgiftsdommer i sådanne ret uhåndterlige sager. Var det dog alt taget i betragtning ikke bedre med en dispensationsmulighed?

I parentes bemærket må konsekvensen af ændringen vel blive, at de tilsvarende fritagelsesbestemmelser i lovforslaget om højere forberedelseksamen udgår, nemlig § 2, stk. 3, og § 7, stk. 2, i vedkommende lovforslag.

Undervisningsafgiften ved de private seminarier bør snarest muligt afskaffes. Det er rigtigt, som hr. Helveg Petersen sagde, at det er et vanskeligt og indviklet problem, men ministeren vil sikkert sætte hele sin velkendte energi ind på, at det kan ske så hurtigt som muligt.

At der sikres seminarirektorerne den fornødne tid til at varetage den pædagogiske ledelse af seminarierne er fuldt berettiget, men det er ret påfaldende, at det over-

hovedet behøver at nævnes. Det skulle nemlig være sådan eller blive sådan, at den vigtigste kvalifikation til at beklæde et rektorembede ved højere læreanstalter eller ved et gymnasium var, at vedkommende var ekspert i byggesager og ejede en effektivitet som den, man forventer hos en direktør for en stor erhvervsvirksomhed.

Min gruppes stillingtagen til de stillede ændringsforslag kan efter dette sammenfattes således: vi vil stemme ja til ændringsforslagene nr. 1-3 og nr. 6-9, medens vi, hvis der ønskes afstemning, vil undlade at stemme om nr. 4 til § 6 angående fagkredsen og nr. 5 til § 7 angående faget kristendoms-kundskab, fordi der ikke findes nogen som helst fritagelsesventil.

Til slut et par ord om det andet lovforslag om den højere forberedelseksamen. Jeg skal kun sige, at vi kan tiltræde de stillede ændringsforslag. Vi er navnlig tilfreds med revisionsparagraffen, idet det er klart, at der endnu er så meget ubestemt ved indpasningen af denne nydannelse inden for vort uddannelsessystem, at den endelige dom endnu ikke kan fældes. På den anden side bør man give den en chance til at vise, hvad den duer til.

Jeg sympatiserer stadig ikke på nogen måde med ideen om endelig at fremtvinge samtlæsning for alle lærerstuderende. Jeg tror; det er upraktisk og tidsspildende, og for så vidt er jeg uenig i et af hovedformålene med den højere forberedelseksamen. På den anden side indser jeg nødvendigheden af at forbedre forberedelsen til optagelse på et seminarium og anerkender, at den foreslåede ordning i hvert fald ikke er den ringeste, navnlig ikke i forhold til tidligere forslag; jeg vil blot advare imod, at man gør den til en slags surrogatstudentereksamen.

Med disse forbehold og i tillid til en revision i 1972-73 kan jeg anbefale, at man stemmer for lovforslaget med de stillede ændringsforslag.

Lembourn: Når jeg har bedt om ordet, er det ikke, fordi jeg ikke er enig med mit partis ordfører, hr. Edv. Jensen, i hans tilfredshed med lovforslaget. Det, man kan vel godt sige forbilledlige samarbejde, der har været i udvalget og mellem udvalg og minister, har ført til et godt lovforslag. Der

[Lembourn.]

er næppe nogen, der vil betvivle, at denne nye læreruddannelse er langt bedre end den tidligere. Der er imidlertid et par uløste problemer, som også er nævnt i betænkningen, og som jeg gerne vil sige et par ord om.

Det er med tilfredshed, man konstaterer, at de musiske fag er blevet så stærkt styrket, som de er, dels gennem undervisningslære, som i realiteten er en musisk pædagogik, dels gennem grunduddannelserne, som alle omfatter musiske fag, men jeg beklager, at faget dramatik ikke er kommet med. Jeg er overbevist om, at af samtlige musisk-pædagogiske metoder er dramatiseringen den vigtigste; man kan anvende dramatisering i større udtrækning, end man kan anvende sang og musik og formning i den musiske pædagogik, og jeg anser det derfor for en mangel ved forslaget, at man ikke fik faget med.

Desuden havde der været den fordel, hvis man havde taget dette fag med og fastholdt, at der kun skulle være 3 grunduddannelsesfag, at man havde fået en vis valgfrihed mellem de musiske fag, hvad jeg ville have anset for at være meget værdifuldt. De musiske fag kræver en vis form for talent, en særlig interesse; man får ikke nogen god sang- og musiklærer ud af en studerende, som ikke har spor musikalsk sans, ej heller en god lærer i legemsøvelser, som ikke kan fordrage legemsøvelser. Hvis man derfor havde fastholdt, at man kun skulle have 3 af grunduddannelsesfagene, og man havde sat faget dramatik ind, havde man fået en vis valgfrihed, nemlig 3 ud af 4 musiske fag for de mandlige studerendes vedkommende, 3 ud af 5 for de kvindelige.

Et andet spørgsmål, som står uløst, er, hvorledes man kan give kandidater fra andre uddannelsesinstitutioner mulighed for at undervise i folkeskolen på lige fod med de seminarieuddannede lærere. Dette spørgsmål er blevet henvist til folkeskoleloven; jeg er nu ikke sikker på, at det er en helt rigtig henvisning; hvis vi f. eks. som nævnt i betænkningen tager musikpædagogerne, så skulle de vel have et eller to års studium ved et seminarium, hvor de læste de pædagogiske fag og ét eller to bifag, og dermed skulle de kunne ligestilles med de seminarie-

uddannede lærere. Denne kombination, som jeg meget gerne ser realiseret, skulle altså muliggøre, at mennesker med uddannelser ved andre institutioner, det være sig tekniske, akademiet eller konservatoriet, skulle ind i folkeskolens arbejde, og for at kunne det må de gå i en vis periode på et seminarium.

Endelig har vi drøftet trindelingsproblemet; man mente i udvalget, at det var for tidligt at tage så stort et spring, for det ville selvfølgelig have været en principiel strukturændring, hvis man havde gennemført en trindeling af læreruddannelsen. Man har for så vidt antydnet den, idet to af grunduddannelsesfagene kun kvalificerer til undervisning i de yngste klasser, det vil sige de første 5 klasser. Hvis man vil undervise i de sidste 5 klasser, må man have studeret dem som linjefag. Man er altså for så vidt inde på tanken.

Jeg kan ikke se andet, end at hvis man skal give den samme uddannelse til lærere, der skal strække deres undervisning ud over et 10-årigt skoleforløb, ender man med at forlange for meget af denne uddannelse, og jeg tror derfor, det havde været rigtigere, om vi var nået frem til f. eks. en 3-årig uddannelse indeholdende de pædagogiske fag, en grunduddannelse, som kvalificerede f. eks. til de 5 første klasser, og derefter kunne de, der ville undervise i de sidste klasser, tage yderligere en anden del på 1 år eller 1½ år, som kvalificerede til undervisning fra 6. til 10. klasse. Jeg er overbevist om, at de reformer, som skal komme engang også af denne lov, må udvikle sig i den retning, altså med en trindeling. Det sidste ligger jo ud i fremtiden.

Med hensyn til de to første problemer, jeg nævnte, vil jeg gerne for dramatikens vedkommende anmode undervisningsministeren om at gøre, hvad han kan, for at få dette fag — som altså ikke er der som fag — ind under undervisningslæren. Det er jo studieplansudvalget, der skal have den endelige afgørelse, men ministeren har måske også et lille ord at skulle have sagt. Så får vi dog i det mindste denne pædagogik stærkt repræsenteret alligevel.

Med hensyn til det andet spørgsmål vil jeg anmode ministeren om inden for de givne lovrammer, så vidt som man over-

[Lembourn.]

hovedet kan strække sig, at prøve at åbne for kandidater med uddannelser andre steder fra. Det kræver vel sagtens en lovændring, og hvis det er tilfældet, vil jeg stærkt henstille til ministeren, at han prøver at foreslå den hurtigst muligt.

Ellen Strange Petersen: Som det er fremgået, indstiller hele udvalget de to lovforslag til vedtagelse; men det betyder jo ikke, at alle har fået alle ønsker opfyldt, og jeg vil gerne have lov til lige at fremdrage to ting.

Fru Astrid Skjoldbo og jeg, der har været de eneste kvindelige medlemmer af udvalget, ville meget gerne i § 5 i læreruddannelsesloven have haft en tilkendegivelse af, at der ikke ved optagelsen på seminarierne må ske diskriminering af kvindelige ansøgere, men at det udelukkende må være kvalifikationerne, der er bestemmende for, hvilke ansøgere der optages. Vi har forstået på ministeren under forhandlingerne, at når det ikke kunne ske i selve loven, skyldtes det, at kvalifikationerne ikke udelukkende kan måles i eksamenskarakterer; men ministeren er enig med os i det principielle: at hvor kvalifikationerne må anses for lige, bør chancerne for optagelse også være lige for mænd og kvinder. Vi vil være tilfreds, hvis ministeren her vil bekræfte dette med henblik på de retningslinjer, der skal fastsættes ifølge § 5, stk. 3, for de tilfælde, hvor der er flere ansøgere til et seminarium, end dette kan optage.

Dernæst vil jeg gerne personlig lige sige et par ord om lovforslaget om højere forberedelseseksamen. Jeg skal ikke nægte, at jeg har haft en række betænkeligheder, fordi det forekom mig, at lovforslaget bestod af lutter løse ender; men hvis studentereksamen ikke skulle være den eneste adgangsvej til seminarierne, måtte der jo ske en ændring af præparanduddannelsen, hvorfor det måtte være nødvendigt med en ny uddannelsesvej.

Jeg tror stadig, at det vil blive en meget vanskelig opgave for dem, der administrativt skal fastsætte indholdet og omfanget af de enkelte fag, så eleverne fra HF-linjen kan følges på seminariet med folk med studentereksamen; men da det er lykkedes

at få indført en mindstealder på normalt 18½ år for at indstille sig til eksamen, er det dog slået fast, at det nok skal være en anden vej, men ikke en genvej. Med den revisionsparagraf, som ministeren har foreslået og udvalget tiltrådt, er det tilkendegivet, at det sidste ord om denne nye skole- og eksamensform ikke er sagt, men at ordningen må betragtes som en 5-årig forsøgsordning, og det er på denne baggrund, at jeg kan stemme for lovforslaget.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne indledningsvis sige tak til udvalget for det meget grundige arbejde, der er udført med lovforslaget, og den række forbedringer, der er indført i det under dette arbejde i vinterens løb. Jeg kan jo ikke være uenig med hr. Poul Hartling, når han siger, at det er den vigtigste lov i denne samling; den kommer i hvert tilfælde til at berøre vel nogenlunde alle danske hjem. Og uden at vi nu skal gå hen og blive for rørstrømske hverken over lovens vigtighed eller over enigheden, kan man nok sige, at når man tænker på, hvad der somme tider — det er jo ikke noget, tinget har indflydelse på — præsenteres i radio og fjernsyn som det, man mener er et meget vigtigt udtryk for, hvad der foregår her i tinget, så kan man nok sige, at et udvalgsarbejde af den art, som der her har været tale om, og et resultat som det, der her er tale om, det havde nu også været ganske egnet til at belyse sider af tingets virksomhed, som befolkningen måske nok får for lidt at vide om, og som i hvert tilfælde nok kunne være ganske gavnlige for opfattelsen af, hvad der egentlig foregår her i tinget.

Der har været sagt mange bemærkninger om forskellige enkeltheder og om ændringsforslagene. Jeg tror, alle vil forstå, at det ikke vil være rimeligt, at jeg begynder at gå ind på en række af disse enkeltheder nu, og slet ikke på punkter, hvor jeg er enig i de bemærkninger, der er faldet. Jeg skal derfor heller ikke kommentere det, som jeg vil have lov at kalde løsningen vedrørende problemerne omkring kristendomskundskaben. Der er ingen grund til at gå ind i det; det står så klart i betænkningen. Jeg vil blot sige, at for den, der skal prøve at være med til at administrere

[Undervisningsministeren.]

disse ting ude, er det uendelig værdifuldt, at det er et enigt folketing, der er kommet til de formuleringer, der står i betænkningen på det punkt.

Hr. Dupont var inde på spørgsmålet om tilsynsråd, det var hr. Poul Hartling også og uenig med hr. Dupont i betragtningerne. Jeg er nu ikke sikker på, at der ikke ligger noget rigtigt i tanken; det kan vi ikke klare her, og navnlig skal vi da have drøftet omhyggeligt med statsseminarierne, hvor, jeg nær havde sagt glade de vil være for tanken. Men jeg har nu af og til opdaget i forbindelse med private seminarier — det gælder ikke hr. Poul Hartlings, hvis jeg må sige det sådan — at såden en lokal pressionsgruppe somme tider nok kan gøre sin nytte i det ene og det andet forhold, og jeg forstod egentlig hr. Dupont sådan, at han kunne unde statsseminarierne, at de fik sådan en kreds, der også talte seminariets sag i den ene og den anden situation. Men det vedrører jo ikke direkte lovforslagene her; det er noget, vi må vende tilbage til.

Hr. Dupont var inde på faget matematik, og det var også hr. Helveg Petersen. Jeg skal ellers ikke, som jeg sagde før, gå ind på enkelthederne, men da hr. Dupont brugte en vending, som jeg måske knap ville have brugt, og som ikke helt dækker betænkningen, og da jeg ved, der er lidt bekymring nogle steder på dette punkt, håber jeg, hr. Dupont tilgiver mig, at jeg benytter replikken, der faldt, til at sige, at jeg ville ikke sige det sådan, at faget matematik var gledet ud. Hr. Helveg Petersen sagde, at en del af faget gled ud. Jeg tror, det er meget vigtigt, at vi fastholder — deri ved jeg hr. Dupont er enig, for det drøftede vi omhyggeligt i udvalget, og det står i betænkningen — at regning og matematik må integreres; det er også noget, som bl. a. det ærede medlem hr. Sigsgaard var inde på: regning og matematik må integreres i uddannelsen. Det er det, der står i betænkningen, og det tror jeg jeg skal benytte lejligheden til at fastholde; jeg tør ikke rigtig tænke på, hvad Danmarks matematikundervisningskommission og dens energiske formand ville sige, hvis vi lod det indtryk stå, at vi sådan havde hugget over og ladet matematik glide ud.

Det var jo noget, der var helt enighed om i udvalget, jeg vil blot gerne have lov at benytte lejligheden til at sige det.

Jeg er enig med både hr. Dupont og andre, der har sagt, at nu må denne HF virkelig give adgang til en række højere uddannelser. Vi har jo drøftet det så grundigt i udvalget, at jeg ikke behøver at komme ind på det her; men det er helt klart, at der ikke må skabes en ny blindgyde her, så vil hele ideen med forslaget være faldet væk, og jeg vil sætte ganske overordentlig meget ind på, at det ikke sker.

Der har, jeg tror af næsten alle ordførerne, været gjort en række bemærkninger om prøver, som jeg helt ud kan tilslutte mig. Hr. Poul Hartling var meget inde på det; det var hr. Diderichsen og hr. Helveg Petersen også. Jeg er enig i alt, hvad der er sagt om, at nu må vi prøve at finde frem til fornuftige prøveformer, der har en fornuftig indvirkning på undervisningen. Jeg ved ikke, om man ikke kan sige det sådan, selv om parallellen måske er lidt dristig, at ligesom vi, hvad håndens arbejde angår, jo da heldigvis har vænnet os til og accepteret, at maskinerne har overtaget det grove slid — og der er såmænd endda noget at gøre — sådan er det jo, om jeg så må sige, på åndens felt: der er en hel række områder, hvor man har muligheder i form af arbejdsredskaber, bøger, radio, fjernsyn og meget andet, man ikke havde tidligere. Derfor kan man jo spørge: hvornår tager vi konsekvensen og prøver folk i de ting, de ikke kan slå op, og i de ting, de ikke kan have liggende på deres bord, når de har brug for dem, altså de ting, der har med personlighed at gøre, med modenhed at gøre, med fantasi at gøre, med kombinationsevne at gøre — alle de ting, der er så vigtige i et moderne samfund; og hvor de gamle eksaminer, som vi kender dem, kundskabsprøverne, hvor man måler evnen til at huske og måler evnen til at gengive, ikke er så forfærdelig meget værd? Jeg har overværet en eksamen engang hos professor Kuhr, hvor den eneste afbrydelse i gennemgangen var, da han bad eleven vente, mens han vendte bladet, så han stadig kunne følge med i fremstillingen. Det er ikke den slags prøveformer, vi har brug for, og det er vi altså vældig enige om.

Hr. Edv. Jensen gav udtryk for håbet om,

[Undervisningsministeren.]

at det var en virkelig elastisk ramme, vi her havde fået skabt. Jeg benytter kun lejligheden til at bekræfte det; det var også noget af det, vi var enige om i udvalget, at loven skal være en ramme for en udvikling i de kommende år. Jeg var også glad for hr. Edv. Jensens bemærkning om, at højere forberedelseseksamen ikke uden videre skal sammenlignes med studentereksamen. Hr. Helveg Petersen og hr. Sigsgaard var inde på det samme. Vi har nu her virkelig chancen for at skabe en ny adgangsvej, en anden adgangsvej, og så må det være vældig vigtigt, at vi ikke blot benytter den til at lave en kopi. Lige så gode som traditioner er, lige så vigtigt er det at benytte chancen, når vi ikke har en tradition, der kan hæmme en lille smule. Vi må føle et stærkt ansvar for, at vi her virkelig griber chancen til at skaffe en ny adgangsvej, ikke en ringere adgangsvej, men en anden adgangsvej, for delvis andre mennesker med delvis andre forudsætninger, sådan at de får en mulighed for at få den højere uddannelse, de gerne vil have.

Hr. Helveg Petersen var inde på, at der snart måtte komme bestemmelser om, at læreruddannelsen uden videre kunne give adgang til universiteterne. Jeg vil gerne sige, at jeg er for så vidt enig — ja, ikke for så vidt, jeg er enig i dette grundsynspunkt, men som jeg også har sagt nogle gange i udvalget, og det har udvalget jo også respekteret, er det nødvendigt at afvente det arbejde, der nu er i gang i planlægningsrådet. Og jeg ved, at når hr. Helveg Petersen — det ved jeg for resten ikke, for rådets møder er jo ikke offentlige — men jeg tror at vide, at når hr. Helveg Petersen her siger, at læreruddannelsen uden videre skal give adgang til universiteterne, så er jeg ikke sikker på, at det er et af de synspunkter, han løber i mål med i rådet, ikke med tilslutning fra alle sider i hvert tilfælde. Men jeg ved også, at han vil arbejde stærkt med det; jeg har indtryk af, at man er ret langt fremme på mange punkter, og det skal altså ikke mangle på min positive stillingtagen, når jeg får noget at tage stilling til, men jeg synes nok, man samtidig må sige, at somme tider vil det jo være en omvej. En hel del af dem, der tager læreruddannelse, har jo

studentereksamen, i fremtiden vil en hel del få HF, vi er midt i drøftelserne om, hvordan HF skal give adgang til videreuddannelse, og derfor vil det jo i vældig mange tilfælde betyde en omvej, hvis vi uden videre siger, at læreruddannelsen, der for mig ligger en etage over studentereksamensniveauet, er adgangsvej til universitetet. Men at det selvfølgelig ikke må være sådan, at der er spærret for den, der har lærereksamen, er jeg ikke uenig i.

Hr. Helveg Petersen nævnte, at han ikke rigtig kunne se, hvordan vi kunne få afskaffet undervisningsafgiften helt; andre ordførere var også inde på spørgsmålet, dog mere ud fra ønsket, som jeg også har, om, at vi får den afskaffet helt. Jeg tror nu nok, det skal lykkes, men det er jo ikke ved denne lovgivning, dette skal ordnes — det er vi jo enige om. Vi har flere steder i undervisningsministeriet uddannelsesinstitutioner, der er private, selvejende, og hvor der sidder bestyrelser, der repræsenterer de private kredse, der har stået bagved tidligere — jeg kan nævne handelshøjskolen for at tage et eksempel — og hvor man alligevel har fundet frem til en sådan tilskudsform, at eleverne er fri for afgift. Det er meget svært at forklare unge mennesker, at hvis de vil være lærerstuderende i Skårup, er det gratis, men hvis de vil være det i Odense, så koster det noget; nogle private seminarier har en særlig tradition og baggrund, dér er det lettere at forklare eleverne det; andre har jo, skal vi sige nærmest en kommunal baggrund, men går ind under privatseminarieloven, og dér er det sværere at forklare eleverne det. Men som sagt, det er jo ikke her, vi skal afgøre spørgsmålet, det må vi tage op, når vi skal behandle et lovforslag herom næste år eller næste år igen.

Hr. Sigsgaard var inde på noget, som vi også er enige om i udvalget, at den opdeling, vi har foretaget af fagene, kræver et meget nært samarbejde mellem den faglige og den metodiske undervisning. Det vil jeg gerne sætte en streg under. Jeg er enig i, at lovens succes står og falder med, at et sådant samarbejde lykkes — ellers kan vi nemlig ikke lave den opdeling, vi har lavet.

Hr. Sigsgaard var også, og det var hr. Lembourn specielt, inde på spørgsmålet om de musiske fag og spørgsmålet om dramatiseringen af stoffet. Jeg skal gerne her give

[Undervisningsministeren.]

udtryk for, at jeg skal gøre, hvad jeg kan for, at dette spørgsmål tages op dels i forbindelse med det pædagogiske, som hr. Lembourn nævnte, dels i forbindelse med frilæsningen. Jeg har tidligere nævnt, at kulturministeren og jeg har forhandlet om et fællesudvalg, og vi er også ved at nå ganske langt frem i retning af, hvilket kommissorium man kunne give et sådant udvalg, der netop kunne sørge for, at en kontakt, der somme tider har manglet mellem, skal vi sige de musiske felter og en række af vore uddannelser, ikke så let kommer til at mangle fremtidig. Selvfølgelig er det hele ikke løst ved et udvalg, men det er nu en ganske praktisk ting, at der er en nær kontakt mellem folk, der er interesseret i disse to felter, og det er jo da i hvert tilfælde en af de ting, vi har fået ud af arbejdet med denne lov.

Hr. Sigsgaard kom med, jeg vil ikke sige en parentetisk bemærkning, men noget i den retning i forbindelse med prøverne: han håbede ikke, at direktoratet modvirkede udviklingen vedrørende prøverne, og henviste til en ledende artikel i Unge Pædagoger. Nu skal jeg ikke gå ind på det i enkeltheder her, det indbød hr. Sigsgaard heller ikke til, men jeg vil gerne sige, at jeg kan garantere for ud fra de forhandlinger, jeg jo har haft ikke mindst om denne lov med direktoratet, at direktoratet er helt enig på ethvert punkt i de synspunkter, der er udtrykt i betænkningen, og er det både i teorien og også i praksis. Det er rigtigt, at Unge Pædagoger har angrebet en bestemt afgørelse fra direktoratet; jeg synes nok, man har vredet den meget hårdt; hvis den skulle vrides så hårdt, og hvis den kunne udlægges, som Unge Pædagoger har udlagt den, så ville både direktoratet og jeg være uenige i den, det kan jeg sige helt klart til hr. Sigsgaard. Der er ikke grund til at nære bekymring dér: Hvis den opfattelse, som Unge Pædagoger gav udtryk for, helt kunne holde, så ville jeg også være nervøs, men jeg har altså ikke læst direktoratets skrivelse på den måde, og jeg ved, den heller ikke er tænkt på den måde.

Hr. Sigsgaard og hr. Diderichsen og også hr. Lembourn var inde på spørgsmålet om trindeling. Det var jo et punkt, hvor udvalget ikke turde tage stilling, og jeg tør heller ikke tage stilling, men når jeg kan

love en undersøgelse, så hænger det sammen med, at jeg er ganske klar over, at næste gang vi kommer til at drøfte lærerlov her i tinget, kan vi ikke nøjes med at sige, at det spørgsmål må undersøges. Vi kan muligvis være uenige også til den tid, men da vil udviklingen være så langt fremme, at dette spørgsmål må være mere belyst, end det har været nu. Personligt ville jeg, hvis jeg skulle sige det i dag, være bange for at gå ind på tanken om trindeling, men det har ikke noget at gøre med, at spørgsmålet ikke bør underkastes en nøje undersøgelse og belysning, og det er jo også det, som udvalget går ind for.

Endelig kan jeg over for både hr. Sigsgaard og hr. Diderichsen, der var inde på det samme, give klart tilsagn om, at der vil blive tale om en løbende lovrevision. Det betyder jo ikke, vi skal lave loven om hver anden dag, som hr. Poul Hartling advarede imod, men det er da helt klart, det gælder vel alle uddannelseslove, vi laver, at vi må lave denne lov sådan, at den er til at vokse i, om jeg må sige det sådan. Tænk, om vi i 1958 havde fået bundet folkeskoleloven sådan, at der ikke havde været mulighed for, vi kan godt sige den næsten eksplosionsagtige udvikling, der har været siden. Rammerne har ligget fast, vi har vidst, hvor grænserne for udviklingen gik i disse år, men der har været vældige muligheder for en udvikling. Sådan mener jeg også denne lov er affattet; det var derfor, jeg var så ivrig for at beholde forsøgsbestemmelsen i den. Jeg mener, der er mulighed for en udvikling, og jeg er helt enig i, at den vil komme; om det så skal ske gennem studieplansudvalget eller et andet udvalg, vil jeg nødig sige på stående fod, men det er givet, at en løbende revision må finde sted.

Hr. Bækgaard var ked af, at faget legemsøvelser ligesom skulle være undergået en forringelse. Det mener jeg efter bedste overbevisning ikke det er. Nu har hr. Bækgaard jo ikke lejlighed til at deltage i udvalgsarbejdet, men jeg tror, jeg kan sige, at udvalget deler den mening, at der ikke er tale om en forringelse. Hr. Bækgaard må erindre, at man ikke kunne få dette fag som linjefag før, det fandtes kun som klasselærerfag. Nu findes det som grunduddannelse for næsten alle, for alle de mandlige og næsten

[Undervisningsministeren.]

alle de kvindelige elever, og så er der chance for at tage en udvidet undervisning i legemsøvelser som linjefag. Jeg tror, at hvis ellers nogen søger det — og det var også på det punkt, hr. Bækgaard udtrykte bekymring — har det fået måske endda snarere en forstærket stilling og i hvert fald en stilling, der gør hele lovgivningen mere hensigtsmæssig, end den var i første omgang.

Hr. Diderichsen var bange for, at loven ville give for lidt mulighed for differentiering. Som det vil forstås af det, jeg sagde før, tror jeg det ikke, og jeg håber det heller ikke. Jeg mener, der er vide muligheder; der er ikke trindlingsmuligheder, men op til den kant er der meget vide muligheder. Jeg har allerede, som hr. Diderichsen ønskede det, bekræftet, at sundene er åbne i den forstand, at dette nok så meget er en begyndelse som en afslutning.

Det spørgsmål, hr. Lembourn rejste, ud over dem, jeg har været inde på, om at åbne for kandidater andre steder fra, tør jeg lige så lidt her som i udvalget svare helt klart på. Hr. Lembourn ved og antydede jo selv, at det er noget, der kræver lovændring i givet fald. Jeg tror ikke, vi er helt klar til at tage denne lovændring i dette øjeblik, ellers havde vi jo også gjort det; men jeg tror på den anden side, at netop med denne udvikling i de musiske fag vil vi blive tvunget ind i en stillingtagen, og jeg forstod også, at det var på den baggrund, det skulle ses.

Fru Ellen Strange Petersen var inde på spørgsmålet om ikke at diskriminere de kvindelige ansøgere til seminarierne. Jeg var glad for måden, det blev sagt på, for så behøver jeg ikke at sige andet, end at jeg er enig. Man kan jo ikke sige, at det ikke er en kvotient alene. Hvis det var en kvotient alene, kunne vi jo se, om der blev diskrimineret. I samme øjeblik vi siger det, som vi alle er enige om, nemlig at der skal tages hensyn til alder og baggrund og modenhed, og hvem der da bedst kan vente et år trods alt, hvis der ikke er plads til alle, og alle disse ting, er vi inde på så mange mere eller mindre håndgribelige ting, at det er vældig svært at slå ned i det enkelte tilfælde og sige: her er der diskrimineret. Derfor er jeg enig i, som fru Ellen

Strange Petersen også var det, at det ikke kunne stå i loven, og jeg er enig i, at hvor kvalifikationerne alt taget med er lige, dér må man også stå lige. Jeg er alligevel glad for, at det er sagt, for jeg synes, det er nyttigt, at vi bliver ved ligesom at sætte projektøren på det.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, hvad fru Ellen Strange Petersen sikkert også ved — jeg ved ikke, om fru Ellen Strange Petersen lige har tallet præsent — at det jo stadig er sådan, at der er flere kvinder end mænd på seminarierne. Hvis vi tager den 3-årige uddannelse, viser de sidste tal, at der her er over 60 pct. kvindelige studerende, og der er et par og halvtreds pct. på den 4-årige, så selv på den af de to linjer, hvor der er forholdsvis færre kvindelige ansøgere, er der dog altså et flertal af kvindelige studerende. Men det er rigtigt, at det siges. Der har været nogle eksempler fremme; jeg ved ikke, hvor rigtige de er, men i hvert tilfælde tyder de på, at det er rigtigt, at vi bliver ved at have opmærksomheden henvendt på problemet.

Endelig sagde fru Ellen Strange Petersen, at HF ikke for meget måtte præges af lutter løse ender, og det er vi ikke uenige om. Men det var jo lidt af en bunden opgave. Det var jo opgaven at komme væk fra den nuværende adgangsprøves blindgyde og bygge noget op, som man en række steder først vil tage stilling til, når det er der. Det er helt klart, at jeg også betragter HF som et forsøg i den forstand, at hvis det ikke inden revisionen, altså i løbet af 5 års perioden, virkelig lykkes at gøre denne eksamen til den nye, utraditionelle adgangsvej til en række højere uddannelser, vil den formentlig ikke overleve en revision. Det må derfor være en fælles interesse for alle, der har været med til at skabe dette her, at den kommer væk fra de løse ender til at give nogle ganske klare muligheder, der ikke har eksisteret før; det er jo tanken med det.

Ja, jeg skal nøjes med disse forholdsvis korte bemærkninger. Jeg er, som jeg har sagt det før, glad for den behandling, lovforslagene har fået i udvalget, hvor de har fået en række forbedringer. Det er, som jeg udtrykte det for lidt siden, en lovgivning, der er til at vokse i, og den er det efter min mening på to måder: for det første, som jeg nævnte før, er det en lovgivning,

[Undervisningsministeren.]

der er egnet til at følge en løbende uddannelsessituation op, men den er det også rent personligt over for de enkelte lærerstuderende. Den lærerlov, vi nu er i færd med at gøre færdig, er i overordentlig høj grad — og i højere grad end den, vi har i dag, mener jeg at kunne sige — en appel til den enkelte lærerstuderendes selvstændighed og modenhed. Det er det, der er gået som en rød tråd gennem udvalgets arbejde, og det er også jeg taknemlig for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

§ 1, ændringsforslag nr. 1, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 3, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 4, således ændret, § 5, ændringsforslag nr. 4, § 6, således ændret, ændringsforslag nr. 5, § 7, således ændret, ændringsforslag nr. 6, § 8, således ændret, ændringsforslag nr. 7, § 9, således ændret, ændringsforslag nr. 8, § 10, således ændret, §§ 11-17, ændringsforslag nr. 9, § 18, således ændret, og §§ 19-27 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

§§ 1-5, ændringsforslag nr. 1, § 6, således ændret, §§ 7-10, ændringsforslag nr. 2 om indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslag nr. 3 og § 11, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (From): De to lovforslag går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 141) findes i tidenden sp. 4331, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1069).

Der var stillet 6 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de to følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om ungdomsskoler og aften-skoler m. v.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 142) findes i tidenden sp. 4331, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1069).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om statstilskud til Københavns kommunale skolevæsen.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 143) findes i tidenden sp. 4331, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1069).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.